

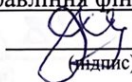
**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

**на тему: «ДІЯЛЬНІСТЬ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА
ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ»**

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМД-21-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»


(підпис)

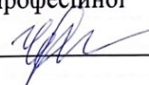
Лешенко Марина Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник
(підпис)


(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Вергелюк Юлія Юріївна, к.е.н., доцент

Керівник освітньо-професійної
програми
(підпис)



Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «25» 01 2023 № 13

Завідувач кафедри



Коваленко Юлія Михайлівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 5 26.01.2023р Г
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки Р. Зашину 21.01.23 [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 96 (версійно) 06.02.2023 Г
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Л.В. Майорова
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
[підпис] Ю.М. Коваленко
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] С.В. Олексюк
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] Ю.Ю. Веремюк
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	9		В. Вересня Ю.Ю. Майгуров Т.В. Коваленко Ю.М. Олексюк С.В. Вересня Ю.Ю. Киселенко Н.І.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	23		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	96		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 45 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
96	A	5 (відмінно)	06.02.2023	Майгуров Т.В. Коваленко Ю.М. Олексюк С.В. Вересня Ю.Ю. Киселенко Н.І.

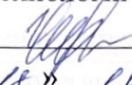
Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую

В.о. завідувача кафедри фінансових ринків
та технологій

 Ірина ЧУНИЦЬКА
« 18 » 10 2021

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)

Лещенко Марині Анатоліївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)

Діяльність недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України

Затверджена наказом ректора від 01.11.2021 р. № 1550

2. Строк здачі закінченої роботи 19.11.2022

3. Мета роботи полягає у поглибленні теоретичних і практичних аспектів діяльності недержавних пенсійних фондів та визначення подальших перспектив їх розвитку.

4. Об'єкт дослідження економічні відносини, що виникають між НПФ та іншими економічними суб'єктами в процесі їх взаємодії.

Предмет дослідження особливості, проблеми та сучасні перспективи розвитку ринку страхових послуг в Україні.

5. Орієнтована база дослідження статистичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Корпоративного НПФ Національного банку України, Української асоціації інвестиційного бізнесу, Організації економічного співробітництва та розвитку.

6. Вихідні дані до роботи нормативно - законодавчі акти, наукові статті, монографії, офіційні джерела статистики, Інтернет-ресурси, підручники, тощо.

7. Перелік графічного матеріалу таблиці, рисунки.

8. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ
1.1. Сутність та значення, нормативне регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України
1.2.

Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів України. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ. 2.1 Основних показників функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України. 2.2 Порівняльний аналіз здійснення інвестиційної діяльності вітчизняними та зарубіжними пенсійними фондами. РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

9. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	2.	3.	4.
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	18.11.2022 р.	13.10.2022
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	25.11.2022 р.	19.11.2022
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	28-30.11.2022 р.	29.11.2022
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	20-23.01.2023 р.	21.01.2023
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	24-26.01.2023 р.	25.01.2023
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	10.01.2023 р.- 17.01.2023 р.	09.01.2023
7	ЗАХИСТ	06.02.2023 р.	06.02.2023

10. Дата видачі завдання «18» 10 2021

11. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту)


(підпис)

Вергелюк Ю.
(прізвище, ініціал)

12. Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Чуницька І.
(прізвище, ініціал)

13. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти


(підпис)

Лещенко М.
(прізвище, ініціал)

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи (проєкту)

"Ділячись керівничих писемних форм на фінансову
ринку України" Леоніда Мухоморова (Андрійовича)
кваліфікаційної діяльності (матеріала) робота
включає як актуальну тему, так і виконавці р,
робот некрої форм. Робота виконавця повинна керувати
згідно, виконавці які сприяє досягненню поставлених цілей.
Виконавчий матеріал повинен на актуальний,
висновки та пропозиції. Одержимий
робота виконавця з формулюванням графіку.
Засвідчує на знак "Відгук".

Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту)

 Верашчук Р.Р.
(підпис)

22.08.2023
(дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу (проєкт)

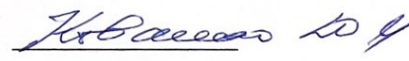
Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувача вищої освіти


(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол
від «25» 01 2023 №13 допущена/не допущена до захисту на
екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри


(підпис)


(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувачки вищої освіти Державного податкового Університету
Лещенко Марини Анатоліївни
На тему «Діяльність недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку
України»

Актуальність теми. Досвід високорозвинених країн свідчить, що виходом із ситуації дефіцитності державної системи пенсійного забезпечення є розвиток багаторівневої системи пенсійного забезпечення на засадах поєднання солідарного і накопичувального принципів її фінансування. Третій рівень такої системи становить недержавне пенсійне забезпечення, яке ґрунтується на принципі індивідуальної відповідальності і реалізується через фінансування пенсії самим працівником за рахунок частки заробітної плати та інвестиційного доходу.. Основу НІФ становить специфічний довготривалий інвестиційний процес з формуванням пенсійних накопичень і їх поступовим нарощуванням на першому етапі за рахунок прибутку від інвестування, а останньою стадією є генерування пенсійного продукту у вигляді пенсійних виплат.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних положень, а також рекомендацій щодо напрямів вдосконалення діяльності недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку в Україні.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. В дипломній роботі проведена оцінка діючої практики здійснення інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку в Україні. Теоретичні аспекти розкрито у повному обсязі, табличний та ілюстраційний матеріал є сучасним та в повній мірі розкриває аналітичну складову досліджуваного питання.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, організації, установи, МФУ. За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації щодо напрямів підвищення активності недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку в Україні. Результати даного дослідження можуть бути базою для вдосконалення інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів.

Наявність недоліків. Недоліки в дипломній роботі відсутні, робота виконана на високому рівні.

Загальний висновок і оцінка роботи. Дипломна (магістерська) робота виконана на актуальну тему. Зміст дипломної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, має практичне значення, достатньо глибоко в логічній послідовності викладені питання щодо діяльності недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку в Україні. В цілому дипломна робота відповідає вимогам кваліфікаційного рівня та заслуговує на оцінку 5 (відмінно).

Рецензент: Фінансовий директор «Нова Формула», к.е.н., доцент
(науковий співробітник, вчене звання, посада, місце роботи)



Г.А. Янішевська

« 24 » січня 2023р.

АНОТАЦІЯ

Діяльність недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України

Назва випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Метою магістерської роботи є поглиблення теоретичних та практичних аспектів діяльності недержавних пенсійних фондів та визначення подальших перспектив їх розвитку.

Завданнями роботи є: дослідити сутність та значення, нормативне регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України; вивчити особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні; дати оцінку основних показників функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України; провести порівняльний аналіз здійснення інвестиційної діяльності зарубіжними пенсійними фондами; визначити основні напрями вдосконалення діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.

Предметом дослідження є діяльність НПФ на фінансовому ринку.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між НПФ та іншими економічними суб'єктами в процесі їх взаємодії.

Базою досліджень є статистичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Корпоративного НПФ Національного банку України, Української асоціації інвестиційного бізнесу, Організації економічного співробітництва та розвитку.

Одержані результати можуть бути практично використані регулятором ринку НПЗ а також менеджерами та керівниками НПФ в діяльності фондів.

Кваліфікаційна робота містить 76 сторінок, 9 таблиць, 8 рисунків, список використаних джерел з 40 найменувань та 9 додатків.

Ключові слова: недержавні пенсійні фонди, ринок недержавного пенсійного забезпечення, пенсійні виплати.

Рік виконання дипломної роботи – 2021-2022 рр.

Рік захисту роботи – 2023 р.

ANNOTATION

Activities of non-state pension funds on the financial market of Ukraine

Name of the final qualification (diploma) work

The purpose of the master's thesis is to deepen the theoretical and practical aspects of the activity of non-state pension funds and to determine further prospects for their development.

The tasks of the work are: to investigate the essence and significance, regulatory regulation of the functioning of non-state pension funds on the financial market of Ukraine; to study the peculiarities of investment activities of non-state pension funds in Ukraine; give an assessment of the main indicators of the functioning of non-state pension funds on the financial market of Ukraine; conduct a comparative analysis of investment activities by foreign pension funds; to determine the main areas of improvement of the activity of non-state pension funds in Ukraine.

The subject of the study is the activity of the NPF on the financial market.

The object of the study is the economic relations that arise between the NPF and other economic entities in the process of their interaction.

The basis of the research is the statistical data of the National Securities and Stock Market Commission of Ukraine, the Corporate NPF of the National Bank of Ukraine, the Ukrainian Investment Business Association, and the Organization for Economic Cooperation and Development.

The obtained results can be practically used by the regulator of the refinery market, as well as managers and leaders of the NPF in the activities of oil and gas facilities.

The qualification work contains 76 pages, 9 tables, 8 figures, a list of used sources with 40 names and 9 appendices.

Keywords: non-state pension funds, non-state pension market, pension payments.

The year of completion of the thesis is 2021-2022.

The year of job protection is 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	7
1.1. Сутність та значення, нормативне регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України	7
1.2.Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ.....	23
2.1 Оцінка основних показників функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України	23
2.2 Порівняльний аналіз здійснення інвестиційної діяльності вітчизняними та зарубіжними пенсійними фондами	35
РОЗДІЛ 3.ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ	45
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми. Нові реалії сьогодення пов'язані з карантинними заходами через поширення COVID - 19, а також військовими діями, що проходять на всій території України характеризуються значними інфляційними процесами, високим бюджетним дефіцитом та загальною нестабільністю національної економіки. Нагальною проблемою сьогодення є забезпечення безперебійної роботи фінансового сектору економіки, а також забезпечення вчасного здійснення соціальних виплат. За таких умов особливо актуальним є питання збільшення грошового обороту країни шляхом залучення тимчасово вільних коштів населення. Недержавні пенсійні фонди (далі –НПФ) виступають саме такою інституцією, проте слід зазначити, що діяльність таких фондів дає змогу не тільки залучати кошти додаткові фінансові ресурси в національну економіку, а й перш за все дозволяє знизити навантаженість державного бюджету, шляхом взяття на себе зобов'язань щодо пенсійних виплат перед учасниками фонду, й відповідно сприяють покращенню рівня добробуту населення.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Дослідження сутності діяльності НПФ та їх ролі на фінансовому ринку було розкрито в працях таких вітчизняних науковців як: Александрова М., Брус С., Виговська В., Жайворонок І.Р., Коваленко Ю., Кулініч Т., Марич М., Мацук З., Миргородська В., Онишко С., Поснова Т., Свиридовська А., Старостенко Г., Поліщук Р., Похилько С., Ткаченко Н., Федина В., Шовкопляс Г. та інші. Серед зарубіжних науковців слід виокремити праці Ашті З., Коваль Н., Кулакова С., Лью Г., Лучко М., Лев Г., Рогуль О., Руско Р., Сабитова Н., Шарафутдінова І. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є поглиблення теоретичних та практичних аспектів діяльності недержавних пенсійних фондів та визначення подальших перспектив їх розвитку.

Завданням роботи є:

- дослідити сутність та значення, нормативне регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України;
- вивчити особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні;
- дати оцінку основних показників функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України;
- провести порівняльний аналіз здійснення інвестиційної діяльності зарубіжними пенсійними фондами;
- визначити основні напрями вдосконалення діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.

Об’єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між НПФ та іншими економічними суб’єктами в процесі їх взаємодії.

Базою досліджень є статистичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Корпоративного НПФ Національного банку України, Української асоціації інвестиційного бізнесу, Організації економічного співробітництва та розвитку.

Предметом дослідження є діяльність НПФ на фінансовому ринку.

Методи дослідження. В написанні кваліфікаційної роботи використанні наступні методи наукового пізнання: аналіз, синтез, системний підхід, табличні та графічні моделювання, групування даних, логічне узагальнення. Методи синтезу були використані під час написання теоретичної частини роботи, а саме під час дослідження сутності та значення, нормативного регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України. За допомогою методів аналізу на основі фінансових звітних даних надається оцінка сучасного стану діяльності НПФ. Метод логічного узагальнення використовується при визначенні головних проблем, що стримують функціонування НПФ на фінансовому ринку, а також при визначенні подальших перспектив розвитку діяльності фондів.

Апробація результатів роботи.

Результати дослідження магістерської роботи були апробовані на таких конференціях:

- міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку науки, освіти та суспільства в контексті євроінтеграції». Доповідь на тему: «Аналіз ринку недержавного пенсійного страхування в Україні».(7 жовтня 2022р., м. Полтава);

- IX Міжнародна науково-практичній інтернет конференції «Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку». Доповідь на тему : «Економіко-математичне моделювання стратегії управління фінансовими активами недержавних пенсійних фондів». (22 жовтня 2022р., м. Острог).

За результатами проведеного дослідження були написані статті, що прийняті до друку у фахових виданнях таких як:

- «Проблеми і перспективи економіки управління». Стаття на тему: «Недержавні пенсійні фонди як професійні учасники інвестиційного ринку України.» Вип. 3 (27). 2021.

- «Наукові записки Острозької академії. Серія Економіка». Стаття на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку ринку недержавного пенсійного забезпечення в Україні». Вип. 2022.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

1.1. Сутність та значення, нормативне регулювання функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України

Забезпечення виконання державою власних функцій є важливою складовою фінансової політики держави. З початком повномасштабної війни, що розпочала Росія на території України особливо гострою стала проблема виконання державою соціальних виплат, адже через зупинку роботи майже кожної сфери діяльності, масовий відтік грошового та людського видів капіталу, державний бюджет втратив чималі кошти. Пенсійний фонд України (далі – ПФУ) – один із найважливіших органів виконавчої влади, що забезпечує виплату пенсій та інших соціальних виплат відповідно до вимог чинного законодавства. Проте вже сьогодні Пенсійний фонд стикнувся з проблемою нестачі фінансування і не в змозі повноцінно виконувати свої функції. Альтернативою для ПФУ виступають Недержавні пенсійні фонди, саме вони здатні взяти на себе частину зобов'язань щодо пенсійних виплат населенню.

Згідно з чинним законодавством України, а саме Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в Україні» [20] встановлено, що структура системи пенсійного забезпечення України має наступні рівні [20]:

- перший рівень - солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом;

- другий рівень - накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - накопичувальна система пенсійного

страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах - суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат (див. дод. Г) на умовах та в порядку, передбачених законом;

– третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Марич М. стверджує, що «НПЗ – це складовий елемент системи накопичувального пенсійного забезпечення, який базується на добровільній участі юридичних та фізичних осіб в акумуляції пенсійних заощаджень задля одержання учасниками НПЗ додаткових пенсійних виплат» [13, с.2].

Основними причинами низького охоплення пенсійної системи є: відносно низька частка робочої сили та висока безробіття (зокрема для молоді та жінок), не реєстрація через неформальний режим, та заниження заробітної плати [31, с.14].

Загальний вигляд структури системи пенсійного забезпечення України має наступний вигляд. (Рис.1.1)

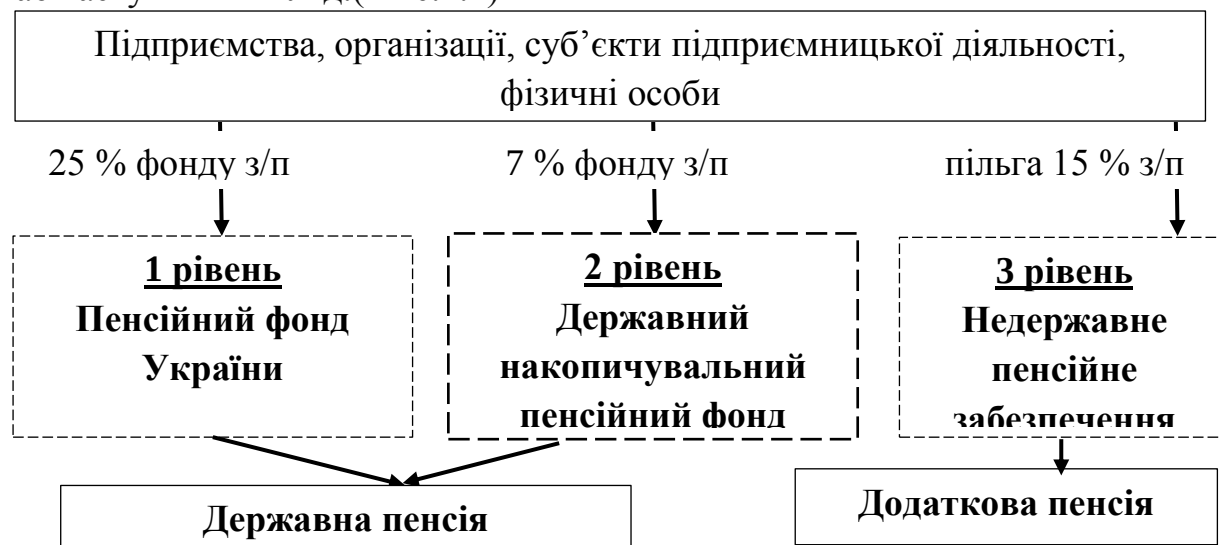


Рис.1.1. Загальна структура системи пенсійного забезпечення в Україні

Джерело: побудовано автором за даними [9, с.251].

Як зазначають Алксандрова М. та Мягченко Н. «перший і другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий і третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення. Третій рівень, тобто недержавне пенсійне забезпечення, відповідно до чинного законодавства в Україні здійснюється: недержавними пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів; страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду; банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб» [1, с. 136].

Науковці стверджують, що «пенсійна система України, яка сьогодні діє, базується на солідарності поколінь, коли нинішнє покоління працівників фінансує пенсії громадян, які вже закінчили трудову діяльність. Це означає, що внески до Пенсійного фонду України повністю використовуються для виплати нинішнім пенсіонерам. Таким чином, в умовах старіння населення змінюється співвідношення працездатних і пенсіонерів. У результаті загальних відрахувань до Пенсійного фонду України стає недостатньо для підтримки належного рівня пенсій» [38].

Важливість впровадження системи НПФ на повну потужність в Україні зазначають також Похилько С.В. та Миргородська В. С. «суттєво розширить можливості для виходу з кризи солідарного рівня пенсійної системи, сприятиме підвищенню добробуту як майбутніх пенсіонерів, так і тих, хто завершив активну трудову діяльність, стимулюватиме розвиток фінансового ринку та економіки нашої країни загалом» [18, с.649].

Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» визначено, що «недержавний пенсійний фонд - юридична особа, створена відповідно до цього Закону, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законами України порядку» [21].

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку виступає головним регулятором діяльності недержавних пенсійних фондів, саме з її дозволу-ліцензії (див. дод. В) фонди можуть провадити професійну діяльність на ринку. Основні результати діяльності пенсійних фондів можна переглянути у звітності, що подають НПФ кожного кварталу та року регулятору має наступні форми: форма №1 (наведена в додатку Е) , форма №2 (наведена в додатку Ж), форма № 3 (наведена в додатку К) та форма №4 (наведена в додатку М). Пенсійні активи, що сплачують суб'єкти пенсійного фонду згідно пенсійного контракту зараховуються на відповідні рахунки, стан яких може переглянути власник пенсійного рахунку. Суб'єктами недержавного пенсійного фонду можуть виступати як фізичні та юридичні особи України, так і нерезиденти, особи без громадянства, професійні спілки а також роботодавці, що сплачують відповідні внески за своїх робітників на рахунок пенсійного фонду. Суспільно-економічні відносини, що виникають між суб'єктами фонду та самим фондом регламентуються укладеним пенсійним контрактом, статутом фонду та відповідно Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». НПФ мають право займатись лише визначеними чинним законодавством видами діяльності – це укладання пенсійних договорів з учасниками та вкладниками фонду, відповідно забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань з пенсійних виплат, а також управління активами вкладників з метою збільшення їх частки.

«Державний нагляд та контроль за діяльністю недержавних пенсійних фондів, страхових організацій та банківських установ покладено на Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку України, у межах повноважень і в порядку, визначених законами України «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та іншими актами законодавства України. Державний нагляд та контроль за діяльністю осіб, які здійснюють управління активами пенсійних фондів, та зберігачів НПФ покладено на Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку в межах повноважень та в порядку, передбачених законодавством. Контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері недержавного пенсійного забезпечення здійснює Антимонопольний комітет України в межах повноважень, передбачених законами України. Рішення органів, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення, прийняті відповідно до компетенції цих органів, є обов'язковими для виконання пенсійними фондами, адміністраторами, особами, які здійснюють управління активами, зберігачами, страховими організаціями, банківськими установами, що відкривають пенсійні депозитні рахунки. Дії зазначених органів можуть бути оскаржені у порядку, встановленому законами України, у тому числі в судовому порядку» [6].

За словами Мацук З. «мета створення недержавного пенсійного фонду – це додаткове до державного пенсійне забезпечення громадян країни. Для створення фінансової основи додаткового пенсійного забезпечення НПФ акумулює кошти громадян у формі пенсійних накопичень та резервів. Оскільки цей процес характеризується значним часовим горизонтом, завдання пенсійного фонду зберегти та примножити кошти громадян. Він стає не тільки ключовою частиною пенсійної системи країни, а й суб'єктом її інвестиційної системи»[14, с.45].

З метою забезпечення більшої кількості учасників (вкладників) НПФ було запропоновано класифікувати їх на різні види та типи. Так наприклад, чинним

законодавством було визначено власний розподіл НПФ на такі види: відкриті (характеризуються тим, що їх засновником може бути один або декілька учасників), професійні (характерні тим, що їх створенням можуть займатись об'єднання фізичних осіб, або так звані профспілки) та корпоративні (прийнято до таких фондів відносити, ті фонди, створенням яких займаються один або декілька роботодавців).

«Відкритий пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи. Створити такий фонд має право одна або декілька юридичних осіб. Корпоративний пенсійний фонд – можуть створити один або декілька роботодавців. Будь-який роботодавець, що не є засновником, може приєднатися до корпоративного фонду на підставі договору про участь, що укладають з радою фонду. Учасниками є працівники засновника(ів) та роботодавців, які уклали договір з фондом. Професійний пенсійний фонд – можуть створити декілька юридичних осіб – роботодавців та/ або об'єднання фізичних осіб, зокрема профспілки або фізичні особи зі схожою професійною діяльністю. Брати участь у такому фонді мають право лише особи, що працюють у певній професійній сфері, визначеній у статуті НПФ» [29, с.227].

На думку Коваленко Ю.М. «у світовій практиці є два основних типи недержавних пенсійних фондів – закриті та відкриті, які відрізняються ступенем можливості переходу учасників та індивідуального вибору. Ці переходи між закритими фондами обмежуються, як правило, випадком, коли працівник змінює роботу та переходить до пенсійного плану нової компанії. Однак роботодавці можуть створювати кілька закритих фондів з різними параметрами ризику та дохідності і дозволяти своїм працівникам вибрати фонд з-поміж них. У відкритих фондах учасники мають право змінювати фонд так часто, як вони бажають, хоча інколи регулятивні органи можуть встановлювати обмеження частоти переходів з метою пом'якшення негативного впливу комісій на пенсійні заощадження. У відкритих пенсійних фондах, що створені в договірній формі, учасники не мають представництва в органі управління і

тому не можуть будь-яким чином безпосередньо впливати на нього. Незадоволені учасники фонду можуть завжди скористатися можливістю виходу та перейти до іншого пенсійного фонду. Однак перехід є, як правило, дорогим варіантом, оскільки відкриті пенсійні фонди часто стягують плату за вихід або вступ до фонду.» [9, с. 245]

За словами Н.А. Цікановської прийнятною є наступна класифікація недержавних пенсійних фондів [24, с.134]:

1) за організаційною будовою: а) інституційні; б) контрактні; 2) за складом засновників: а) урядові; б) муніципальні; в) громадські; г) церковні; г) приватні;

3) за відокремленістю активів фонду від активів засновників: а) автономні; б) резервні;

4) за участю засновників у розподілі прибутку фонду: а) неприбуткові; б) комерційні;

5) за структурою управління: а) однорівневі; б) дворівневі;

6) за доступністю участі у фонді: а) відкриті; б) закриті; в) з обмеженим доступом громадян до участі;

7) за формою участі у фонді: а) обов'язкові; б) добровільні;

8) за принципом розрахунку пенсійних виплат: а) страхові; б) ощадні;

9) за правом власності на пенсійні активи: а) пайові; б) трастові;

10) за стадією життєвого циклу: а) нещодавно утворені; б) на стадії розвитку; в) зрілі; г) на стадії ліквідації;

11) за ризикованістю інвестицій: а) консервативні; б) збалансовані; в) зростаючі; г) агресивні;

12) за наявністю гарантій: а) з гарантованими виплатами; б) з гарантованою дохідністю; в) без гарантій.

Активи недержавних пенсійних фондів України формуються за рахунок внесків учасників та вкладників пенсійного фонду, і відповідно можуть бути використанні перш за все для виконання зобов'язань перед вкладниками та для оплати витрат, що виникають в процесі діяльності фонду, а саме [21]:

1) інвестування відповідно до вимог цього Закону з метою отримання доходу на користь учасників фонду;

2) виконання договорів виплати пенсії на визначений строк, укладених з учасниками фонду, та для здійснення одноразових пенсійних виплат, передбачених законом;

3) оплати договорів страхування довічної пенсії та договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду, укладених із страховою організацією;

4) оплати послуг з адміністрування пенсійного фонду (крім випадків, коли адміністрування самостійно здійснює юридична особа - одноосібний засновник корпоративного пенсійного фонду), включаючи оплату рекламних і агентських послуг, пов'язаних з функціонуванням пенсійного фонду, витрат на оприлюднення інформації про його діяльність, передбаченої цим Законом;

5) виплати винагороди за надання послуг з управління активами пенсійного фонду;

6) оплати послуг зберігача;

7) оплати послуг з проведення планових аудиторських перевірок пенсійного фонду;

8) оплати послуг третіх осіб, надання яких передбачено цим Законом або нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, включаючи оплату послуг інвестиційних фірм (посередників), витрат на ведення обліку та перереєстрацію прав власності на активи пенсійного фонду;

9) оплати інших послуг, надання яких передбачено цим Законом та які визначені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Для здійснення своєї діяльності Фонд залучає адміністратора, компанію з управління активами(далі –КУА) та зберігача, які здійснюють спеціалізовану ліцензійну діяльність, шляхом укладення договорів радою фонду [6, с. 227]:

1) про адміністрування пенсійного фонду – з адміністратором НПФ;

2) про управління активами пенсійного фонду – з КУА;

3) про надання послуг зберігання – зі зберігачем (банком).

Діяльність НПФ забезпечується за допомогою таких суб'єктів як адміністратори пенсійних фондів. Які відповідно до ст. 21 Закону виконують функції щодо [6, с. 228]:

- 1) укладення пенсійних контрактів від імені пенсійних фондів;
- 2) забезпечення здійснення пенсійних виплат учасникам фонду;
- 3) ведення обліку учасників пенсійного фонду;
- 4) формування звітності перед відповідними органами державної влади;
- 5) інформування учасників накопичувальної системи пенсійного забезпечення та інше.

Компанія з управління активами до обов'язків якої відносяться [6, с. 228]:

- 1) здійснення операцій щодо управління активами відповідно до інвестиційної декларації пенсійного фонду та укладеного договору про управління активами;
- 2) звітування про склад та дохідність активів фонду.

Банк-зберігач на якого покладається [6, с. 229]:

- 1) відкриття та ведення рахунків пенсійного фонду;
- 2) депозитарне обслуговування операцій з цінними паперами;
- 3) виконання розпоряджень адміністратора щодо перерахування пенсійних коштів та розпоряджень особи, що здійснює управління активами пенсійного фонду, згідно з інвестиційною декларацією.

Отже, недержавний пенсійний фонд – некомерційна організація, що займається визначеними законодавством України видами діяльності, головною метою діяльності якої є забезпечення своїх вкладників пенсійними виплатами в майбутньому та примноження вартості наявних активів учасників в теперішньому. Пенсійні активи НПФ формуються виключно за рахунок коштів (вкладів) учасників фонду, що вони сплачують на свої рахунки, та можуть бути використані лише в зазначених чинним законодавством способах та видах діяльності, а саме для покриття адміністративних витрат фонду та для подальших виплат пенсій. Основною нормативно-правовою базою, що регулює

діяльність НПФ є ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення» статут пенсійного фонду, а державний нагляд здійснює Національна комісія з цінних паперів а фондового ринку України. Забезпечують нормальну діяльність НПФ наступні організації: банк-зберігач, адміністратор та КУА.

1.2. Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні

Враховуючи нинішню ситуацію, що склалась сьогодні в Україні, а саме військові події, що проходять на всій території України, проблема залучення в економіку додаткових фінансових ресурсів є досить актуальною. Досвід розвинених країн показав, найбільш ефективним інструментом для розвитку економіки виступають саме інвестиції. Статистичні дані зарубіжних країн свідчать про те, що значна частка коштів спрямованих на інвестиційну діяльність належить саме недержавним пенсійним фондам.

«Ефективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення невід’ємна складова розвиненої держави. Вона виконує 3 важливі функції: 1) мобілізуючу – полягає в акумуляції грошових ресурсів; 2) соціальну – полягає в додатковій допомозі вкладникам, яку надає фонд у вигляді додаткових пенсійних виплат; 3) інвестиційну – інвестування фінансових ресурсів у різні сфери економіки. До того ж слід зазначити, що якісна робота системи НПЗ здатна не лише дати поштовх до розвитку економіки країни, а й допомогти державі знизити податкове навантаження на працююче населення, тим самим забезпечити вкладникам пенсійні виплати в тому розмірі, який вони забажали» [10, с.191].

Розвинений ринок недержавного пенсійного страхування є важливою складовою нормального функціонування фінансового ринку, в тому числі й його інвестиційної складової. Інвестиційну політики НПФ можуть проводити згідно з визначеними законодавством України правилами. Головною метою

провадження інвестиційної діяльності недержавними пенсійними фондами є примноження вартості пенсійних активів вкладників та учасників фонду. Сутність такої діяльності полягає в наступному, учасник фонду сплачує пенсійні внески на власний рахунок, при цьому НПФ має право на вкладення таких коштів в різного виду фінансові інструменти, з метою збільшення вартості активів учасника в майбутньому.

Недержавні пенсійні фонди формують портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу. Недержавні пенсійні фонди належать до найконсервативнішого типу інституційних інвесторів. Нові фінансові інструменти, інвестування в які може бути рекомендоване для НПФ, мають відповідати досить жорстким вимогам. Довгостроковий характер пенсійних накопичень та їхня соціальна спрямованість зумовлюють об'єктивну потребу в довгострокових і надійних фінансових продуктах [23, с. 151].

Інвестиційна політика недержавних пенсійних фондів згідно з чинного законодавства має бути обов'язково визначена інвестиційною декларацією фонду. Рішення про затвердження декларації приймається радою фонду та подається до регулятора для подальшої реєстрації. В інвестиційній декларації відображаються основні напрями, тобто перелік фінансових інструментів, в які фонд має намір вкласти кошти, з обов'язковим зазначенням обмежень щодо інвестиційної діяльності НПФ. Основні вимоги щодо обмежень інвестиційної діяльності НПФ подано в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Обмеження щодо управління активами НПФ

№ п/п	Склад активів	Частка у портфелі не більше
1	Банківські депозитні рахунки у грошових коштах та ощадні сертифікати банків	50 %

2	Цінні папери одного емітента (крім цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано КМУ))	5 %
3	Цінні папери, доходи за якими гарантовано КМУ	50 %

Продовження таблиці 1.1

4	Цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів АР Крим, та облігації місцевих позик	20 %
5	Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	40 %
6	Акції українських емітентів	40 %
6 ¹	Акції українських емітентів, що не допущені до торгів на фондовій біржі	10 %
7	Цінні папери іноземних емітентів	20 %
8	Іпотечні облігації	40 %
9	Об'єкти нерухомості	10 %
10	Банківські метали, у тому числі шляхом відкриття поточних та депозитних рахунків в установах банків у банківських металах	10 %
11	Інші активи, що можуть бути оцінені за ринковою вартістю та не заборонені законодавством України, включаючи акції, набуті внаслідок перетворення юридичної особи, корпоративні права якої перебували в активах пенсійного фонду, в акціонерне товариство	5 %
11	Зобов'язання однієї юридичної особи	10 %
12	Цінні папери (корпоративні права) одного емітента	10 %

Джерело: складено за даними [20].

Загалом процес інвестування НПФ включає в себе низку етапів які забезпечують інвестиційну діяльність фонду. Інвестиційною ціллю пенсійного фонду є збереження та примноження пенсійних заощаджень учасників шляхом розміщення пенсійних коштів у доходні активи та забезпечення виконання поточних зобов'язань перед учасниками щодо нарахування та виплати пенсій. На основі обраних інвестиційних цілей складається інвестиційна декларація – див. додаток Б, і для досягнення їх формуються основні напрями інвестиційної політики недержавного пенсійного фонду, які виходять з необхідності диверсифікації пенсійних активів між різними видами фінансових інструментів: акції, облігації, банківські депозити, іноземні цінні папери тощо. Диверсифікація вкладів знижує ризики, пов'язані з можливістю недоодержання прогнозованого (очікуваного) доходу або навіть втрати інвестованої суми, що зростають при вкладанні коштів в один або обмежене коло навіть інвестиційно привабливих об'єктів. На основі інвестиційної декларації розробляється інвестиційна стратегія. Портфельна стратегія, яка обирається компанією з

управління активами, повинна відповідати інвестиційним цілям пенсійного фонду, його інвестиційній політиці, і може бути активною або пасивною. Вибір активів для інвестування, у які розміщуються кошти пенсійного фонду, здійснюється відповідно до обраної портфельної стратегії з урахуванням існуючих кількісних обмежень за окремими інструментами інвестування та оцінкою їх якісних інвестиційних характеристик (надійність, доходність, ліквідність), з метою забезпечення максимальної ефективності інвестиційного портфеля. Оцінка ефективності інвестування пенсійних коштів полягає у порівнянні доходності інвестиційних портфелів НПФ з урахуванням ризику (коефіцієнти Шарпа, Альфа тощо). Вимірювання доходності здійснюється за показником вартості одиниці пенсійних внесків, що розраховується як відношення чистої вартості пенсійних активів на дату оцінки до кількості одиниць пенсійних внесків [27, с. 122].

Приймак І.І. та Мацькова В.В. зазначають, що «наявні в Україні фінансові інструменти жорстко обмежують змогу одержання інвестиційного доходу, вищого за рівень інфляції, та можливість диверсифікації ризиків, що ставить під сумнів здатність вітчизняних НПФ захистити пенсійні заощадження громадян від інфляційного впливу» [19, с.83].

Загальна схема включає в себе п'ять основних етапів інвестування НПФ, вона зображена на рис. 1.2.

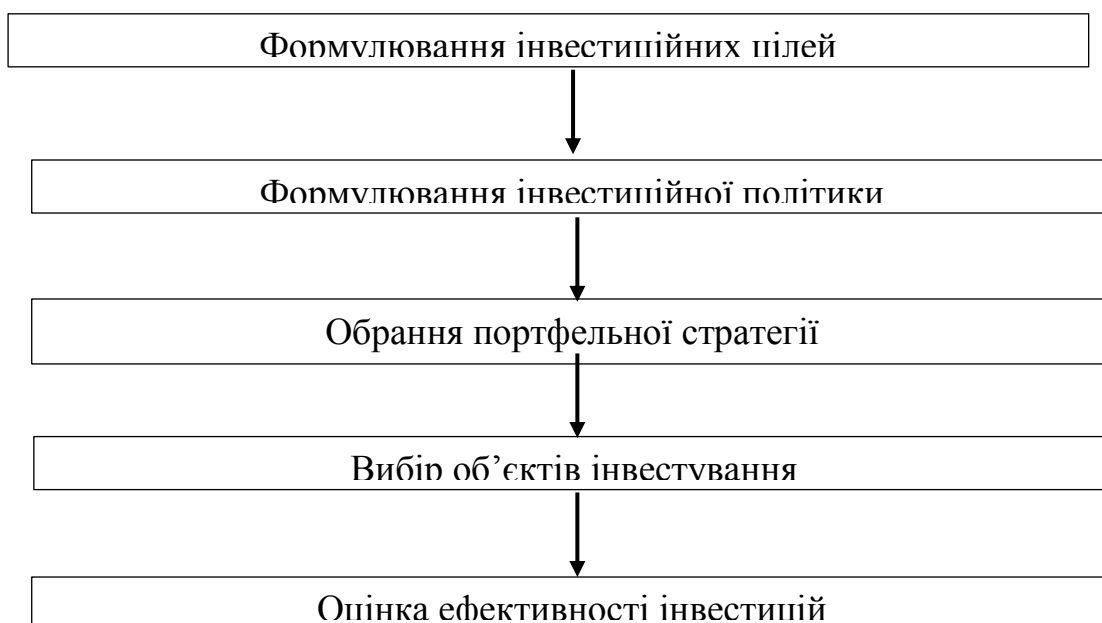


Рис. 1.2 Загальна схема інвестування НПФ

Джерело: побудовано автором за даними [27].

Великі обсяги коштів, акумульованих пенсійними фондами, дозволяють впливати на інвестиційні ринки та зменшувати витрати при збільшенні активів у своїх інвестиційних портфелях. Загалом можна виділити такі тенденції, що впливають на формування та диверсифікацію портфеля цінних паперів пенсійними фондами [3, с.72] :

- глобалізаційні економічні процеси та глобалізація фінансових ринків;
- поява на фінансових ринках нових інструментів (сек'юритизовані цінні папери, різні види деривативів та ін.);
- вплив глобальної фінансової кризи на зміну стратегій інвестування інституційних інвесторів;
- збільшення обсягів інвестування в альтернативні інвестиційні інструменти через низьку доходність традиційних інструментів;
- збільшення частки вкладень пенсійних фондів у інфраструктурні проекти та позабіржові активи;
- переорієнтація інвестицій країн з малою та транзитивною економікою з внутрішнього ринку на зовнішні.

Дуалізм природи недержавної пенсії є очевидним, окресленим цілями та завданнями НПФ, у межах яких виділяють два аспекти: наявність некомерційних цілей і, при цьому водночас інвестиційна діяльність, спрямована на отримання інвестиційного доходу. Звідси логічний висновок що, діючи як неприбуткові установи, НПФ займають проміжне положення між приватними інвестиційними компаніями, діяльність яких спрямована на максимізацію прибутку, але, неминуче, пов'язану з фінансовими ризиками, і державну пенсію фондів, діяльність яких зосереджена переважно на вирішенні соціальних проблем. Ця функція зменшує маневреність останніх на фінансових ринках і призводить до неповного використання можливостей та збільшення накопичених коштів майбутніх пенсіонерів. Тому особливий статус НПФ

вигідно відрізняє їх від інвестиційних компаній більш високою фінансовою надійністю від держави та можливістю використання пенсійних ресурсів, а сприятлива кон'юнктура ринку сприяє отриманню додаткового інвестиційного доходу за вкладеними пенсійними коштами [39, с. 87].

За своєю інвестиційною політикою НПФ можуть бути агресивними, поміркованими і консервативними. Вважається, що професійні і корпоративні фонди в інтересах своїх учасників не повинні проводити агресивну інвестиційну політику, оскільки це пов'язано з підвищеним ризиком при розміщенні та управлінні пенсійними активами. Разом з тим, якщо НПФ тривалий час проводить активну інвестиційну політику, оперує коштами великої кількості пенсіонерів і має гарантоване надходження внесків, такому фонду доцільно розширити інвестиційний портфель за рахунок залучення нових високодохідних фінансових інструментів. Для новостворених НПФ, які не мають достатніх ресурсів, потрібно обмежитися пасивною інвестиційною політикою. НПФ у ході ведення інвестиційної політики мають право на укладання договорів із фінансовими інституціями, що в подальшому розміщують активи пенсійних фондів у різноманітні фінансові інструменти. Головним суб'єктом, що провадить інвестиційну політику НПФ, є компанії з управління активами. Діяльність таких компаній спрямована на зменшення ступеня ризиковості інвестиційної діяльності шляхом формування надійного інвестиційного портфеля [10, с. 192].

Ткаченко Н. зазначає, що ефективним у керуванні інвестиційними ризиками НПФ є індекс Бенчмарка «який є орієнтиром із прибутковості та ризику. Бенчмарк характеризує інвестиційну стратегію фонду і використовується в цілях управління інвестиційним портфелем і аналізу його результатів. Бенчмарк повинен відображати інвестиційно стратегію НПФ, у нього повинні входити інструменти, доступні керуючому активами, у тих пропорціях, у яких керуючий має право тримати їх у своєму портфелі. За інших умов такий бенчмарк не буде репрезентативним» [26, с. 205].

Отже, інвестиційна діяльність НПФ – сукупність дій та заходів, що фонд виконує згідно з визначеної самостійно інвестиційної декларації, яка спрямована на ефективне вкладення пенсійних активів в різноманітні фінансові інструменти з метою примноження активів в майбутньому учасників фонду. Процес інвестування НПФ включає в себе п'ять основних етапів, а саме: вибір цілей інвестування, визначення інвестиційної політики НПФ, визначення портфельної стратегії фонду, визначення пріоритетних фінансових інструментів для подальшого інвестування, а також оцінка ефективності процесу інвестування пенсійного фонду. З метою зменшення ризиковості інвестиційних процесів, недержавні пенсійні фонди мають право укладати договори з компаніями з управління активами.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінка основних показників функціонування недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України

Діяльність недержавних пенсійних фондів – важлива складова фінансової системи розвиненої економіки. Кризові явища притаманні пенсійній системі України особливо гостро стали відчуватись після карантинних заходів, коли частково була зупинена господарська діяльність, та після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, що спричинило не лише роботу економіки, а й масовий відтік людського та грошового капіталів закордон. Система недержавного пенсійного страхування здатна не лише забезпечити населенню держави досить високий рівень пенсійних виплат, а й здатна забезпечити економіці країни сталий вихід з економічної кризи. Проте в Україні ринок недержавного пенсійного страхування стикається з низкою проблемою, що стримують діяльність пенсійних фондів. Тому для того аби визначити основні проблеми з якими стикаються НПФ в процесі здійснення своєї діяльності на фінансовому ринку України, слід проаналізувати основні фінансові показники діяльності фондів.

Фінансовий ринок України становлять низка фінансових інститутів, діяльність яких забезпечує сталу та безперебійну роботу національної економіки. Саме ці інститути акумулюють та перерозподіляють значну частину валового внутрішнього продукту України між усіма учасниками ринку. Слід зазначити, що фінансовий ринок прийнято поділяти також на сегменти, які взаємодоповнюють роботу один одного. Схематичне зображення місця НПФ на фінансовому ринку наведено в додатку А. Для того аби визначити місце та роль НПФ на фінансовому ринку України слід провести аналіз кількості діючих пенсійних фондів у порівнянні з іншими фінансовими установами. Тому

проаналізуємо кількість та структуру діючих фінансових установ України у табл. 2.1

Таблиця 2.1

Динаміка кількості діючих фінансових установ на фінансовому ринку України станом на 30. 09.2018-2021 рр., од.

Фінансові установи	Станом на 30.09.2018	Станом на 30.09.2019	Станом на 30.09.2020	Станом на 30.09.2021
Банки	75		74	71
Страхові компанії	281	233	215	169
Кредитні спілки	358	337	324	289
Фінансові компанії	940	986	965	971
Ломбарди	359	359	304	283
Недержавні пенсійні фонди	65	65	64	64
РАЗОМ	2 078	2 055	1 946	1 847

Джерело: складено автором за даними [15].

Отже, аналіз таблиці 2.1 показав, що станом на 30.09. 2021року найбільша кількість зареєстрованих фінансових установ на фінансовому ринку, їх кількість становила 971 установа, що на 6 од. менше ніж в аналогічному періоді минулого року. Недержавні пенсійні фонди мають найменший обсяг діючих установ, також спостерігаються тенденції до їх скорочення, станом на 30.09. 2021 року загальна кількість пенсійних фондів становила 64. Тенденція скорочення кількості діючих фінансових установ спостерігається на всьому фінансовому ринку, що свідчить про наявність проблем, що значно стримують роботу та розвиток фінансових установ.

Як відомо нормальне функціонування НПФ перш за все залежить від кількості учасників фонду, адже пенсійні внески, що сплачують учасники, формують пенсійні активи – бюджет фонду. Кризові явища в економіці, масові закриття підприємств, що відбувались під час пандемії COVID 19 призвели до зниження рівня добробуту населення, й відповідно вплинули на рівень

затребуваності діяльності НПФ. Тому важливим є проаналізувати територіальне місцезнаходження недержавних пенсійних фондів. (Рис.2.1)

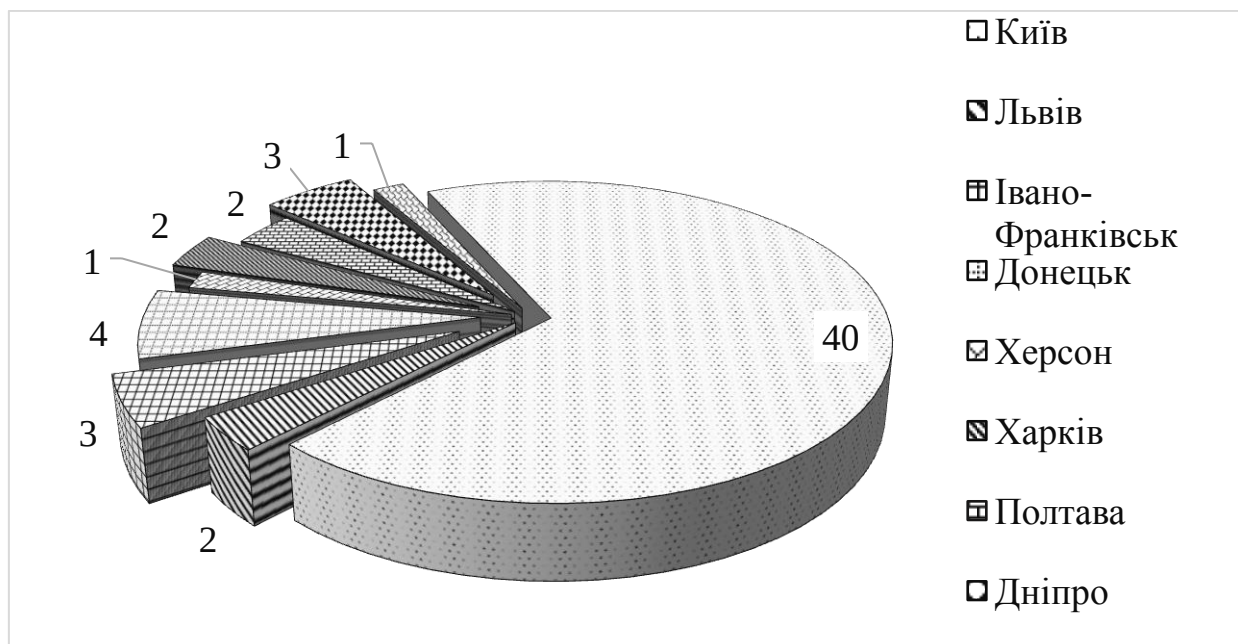


Рис.2.1 Територіальний розподіл недержавних пенсійних фондів України станом на 30.09. 2021р., од.

Джерело: побудовано за даними [2].

Отже, як бачимо з рис.2.1 найбільша кількість НПФ зареєстрована у м. Київ - 40 фондів, що становить 69% від загальної кількості НПФ України, що можна пояснити тим, що в місті та області, рівень середньої заробітної плати є найвищим в Україні. Друге місце за кількістю пенсійних фондів в структурі територіального розподілу НПФ становлять 4 діючих фонди, що знаходяться в м. Донецьк. Найменша кількість фондів, а саме по 1 знаходяться в м. Житомир та м. Херсон –по 2% від загальної кількості фондів. Тож як бачимо загальна картина територіального розподілу є досить непропорційною, адже з 24х територіально-обласних центрів України, НПФ присутні лише в 9, даний розподіл свідчить про наявність проблем з укладанням договорів у певних регіонах, присутній певний розрив, що може бути пов'язаний перш за все з різними рівнями доходів населення в різних регіонах, відсутністю інфраструктури НПФ, що впливає на рівень залучених учасників фондів та й взагалі на рівень фінансової культури та грамотності щодо діяльності фондів.

Учасники недержавного пенсійного фонду – важливі суб'єкти ринку недержавного пенсійного забезпечення. Кількість укладених договорів між НПФ та його учасниками свідчить про зростання або зменшення активності ринку недержавного пенсійного забезпечення. Тому проаналізуємо загальну кількість укладених пенсійних контрактів НПФ протягом третього кварталу 2018-2021рр. у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

**Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів НПФ станом на
30.09.2018-2021рр.**

Показник	Од. виміру	30.09. 2018	30.09. 2019	30.09. 2020	30.09. 2021
Кількість вкладників юридичних осіб	тис. осіб	1,8	2,1	2,1	2,1
Кількість вкладників фізичних осіб	тис. осіб	58,1	67,1	76,8	84,0
Кількість укладених пенсійних контрактів з юридичними особами	тис. шт.	6,8	6,8	6,7	6,8
Кількість укладених пенсійних контрактів з фізичними особами-підприємцями	тис. шт.	0,1	0,1	0,1	0,1
Кількість укладених пенсійних контрактів з фізичними особами	тис. шт.	59,4	67,8	77,9	86,5
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів	тис. шт.	66,3	74,7	84,7	93,4

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Отже, як бачимо з таблиці за 4 проаналізованих роки обсяг кількості учасників недержавних пенсійних фондів зріс на 26,2 тис. осіб. Найбільший приріст учасників фізичних осіб було зафіксовано у третьому кварталі 2020 року – на 9,7 тис. осіб більше ніж в аналогічному періоді 2019 року, а найбільший приріст серед учасників юридичних осіб було зафіксовано 30.09. 2019року – 0,3 тис. осіб. Тому можемо зробити висновок, що протягом 4х проаналізованих періодів загалом на ринку недержавного пенсійного забезпечення спостерігалась позитивна тенденція до збільшення кількості учасників. Загальний обсяг укладених пенсійних контрактів станом на 30.09.

2018-2021рр. зріс на 27,1 тис. шт. , що загалом є позитивним явищем, та свідчить про зростання попиту на послуги недержавних пенсійних фондів. Проте все ж таки оцінка динаміки структури укладених пенсійних договорів показала, що найбільш питому вагу серед учасників та кількості укладених пенсійних контрактів займають саме фізичні особи – станом на 30.09. 2021р. 98 % від загальної кількості учасників НПФ становлять саме фізичні особи, лише 2 % юридичні особи. Такий розрив, не є позитивним, і причиною цьому може бути низький рівень довіри серед підприємців до діяльності недержавних пенсійних фондів, відсутність зацікавленості роботодавців залучати працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення, а також показує досить низький рівень фінансової грамотності серед вищої ланки управління підприємств та організацій.

Важливим показником, що характеризує діяльність та НПФ на фінансовому ринку України є ступінь забезпеченості пенсійного фонду фінансовими активами. Основним джерелом доходів пенсійних фондів є пенсійні внески учасників, проте не слід забувати, що баланс фонду містить також і витрати. Саме від ступеню забезпеченості недержавного пенсійного фонду активами залежить його діяльність, адже якщо рівень витрат та пенсійних виплат перевищує рівень пенсійних внесків в бюджеті фонду утворюється дефіцит коштів. Тому розглянемо динаміку основних показників балансу НПФ в Україні станом на 30.09. 2018-2021рр. на рис. 2.2.

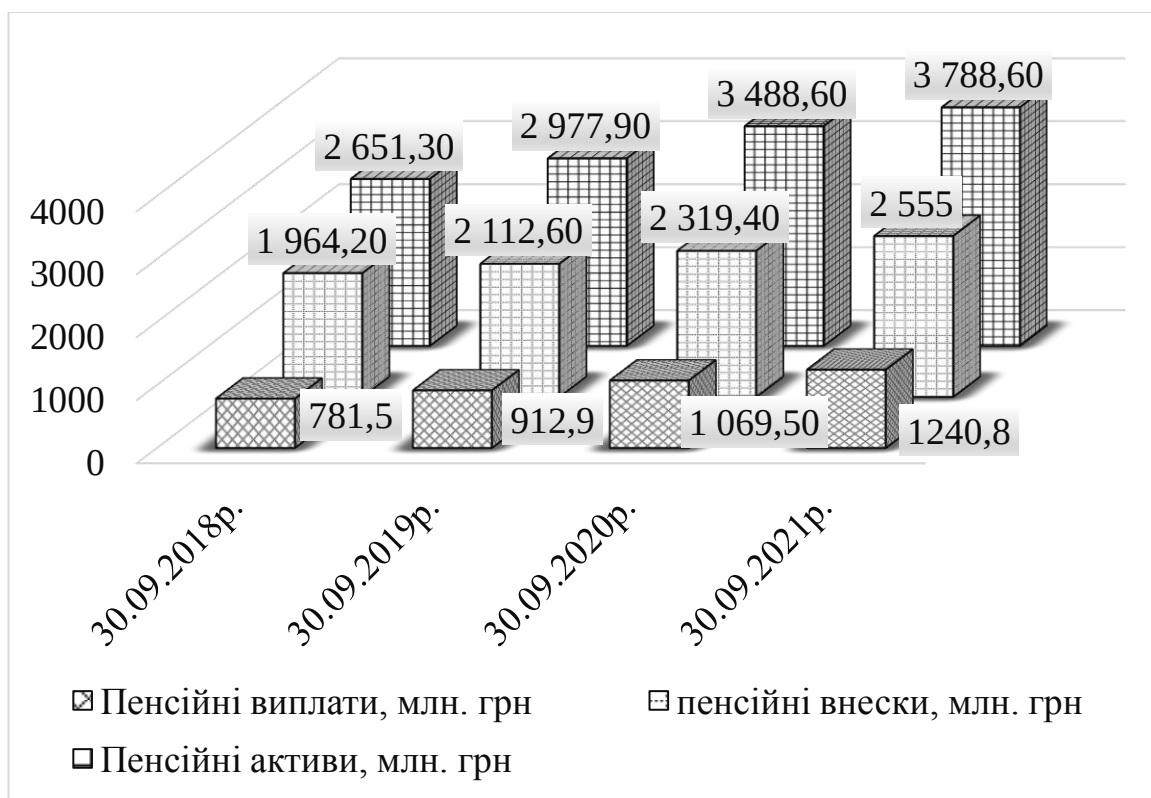


Рис. 2.2. Динаміка основних показників балансу НПФ станом на 30.09.2018-2021рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Отже, оцінка динаміки основних показників балансу НПФ в Україні станом на 30.09. 2018-2021рр., свідчить про наявність тенденції до зростання майже по всіх проаналізованих показниках. Так станом на 30.09. 2021р. сума пенсійних виплат збільшилась на 459,3 млн. грн. у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року. Слід зазначити, що обсяг пенсійних внесків значно перевищує обсяг пенсійних виплат, і станом на 30. 09. 2021р. кількість коштів, що становили пенсійні внески учасників фонду сягала 2 555 млн. грн., що також є позитивним явищем. Загальна кількість пенсійних активів зросла на 1 137,3 млн. грн. за 4 проаналізованих роки. Зростання обсягів коштів по всіх показниках безумовно є хорошою тенденцією, до якої призводять перш за все збільшення кількості учасників фондів, а також інфляційні процеси, що відбуваються в економіці країни.

Оскільки найбільша кількість учасників недержавних пенсійних фондів саме фізичні особи, розглянемо рейтинг найбільших недержавних пенсійних фондів України, та обсяг коштів, що сплатили учасники фізичні особи на рахунки НПФ у таблиці 2.3

Таблиця 2.3

**Рейтинг найбільших НПФ за сумою внесків фізичних осіб станом на
30.09. 2021р., млн. грн.**

Назва НПФ	Сума пенсійних внесків від фіз. осіб на початок періода	Сума пенсійних внесків від фіз. осіб на кінець періода
Відкритий пенсійний фонд «Приватфонд»	115, 348	124, 954
ВПФ «ОТП ПЕНСІЯ»	105, 744	117, 972
Відкритий недержавний пенсійний фонд «НІКА»	26, 569	26, 697
НТ Відкритий пенсійний фонд «Соціальний стандарт»	15, 925	16,338
Непідприємницьке товариство Відкритий пенсійний фонд «Династія»	15, 506	20, 553
ВНПФ «Україна»	14, 616	14 ,754
НПФ Відкритий пенсійний фонд «ФРІФЛАЙТ»	6, 772	7, 891

Джерело: побудовано автором за даними [22].

Отже, як бачимо з таблиці найбільше коштів фізичні особи сплатили на рахунок відкритого пенсійного фонду «Приватфонд» - станом на 30.09. 2021 року -124 млн. 954 тис. грн. Друге місце за кількістю коштів сплачених фізичними особами займає відкритий пенсійний фонд «ОТП ПЕНСІЯ» станом на початок третього кварталу їх обсяг становив 105 млн. 744 тис. грн. Найменшу кількість коштів від фізичних осіб отримали відкритий недержавний пенсійний фонд «Україна» та НПФ відкритий пенсійний фонд «ФРІФЛАЙТ» - загальний обсяг яких станом на кінець 3 кварталу становив 22 млн. 645 тис. грн.

Для того аби визначити головні тенденції на ринку недержавного пенсійного забезпечення слід проаналізувати обсяг учасників НПФ ознакою у розрізі різних вікових груп та відповідно за їх статевою ознакою. (Рис. 2.3)

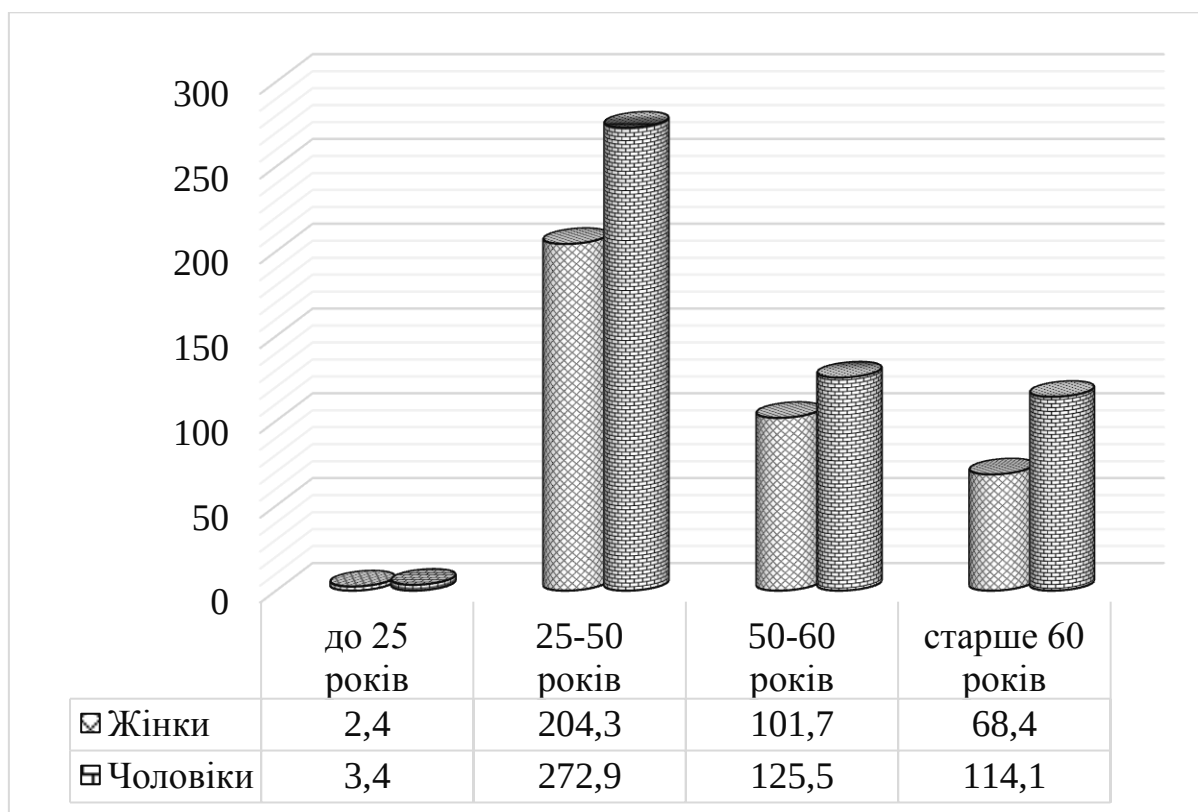


Рис.2.3. Обсяг учасників НПФ за статевою ознакою у розрізі вікових груп станом на третій квартал 2021 року, тис. осіб

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Оцінка обсягу учасників НПФ у розрізі різних вікових груп та за статевою ознакою показала, що станом на третій квартал 2021 року серед усіх вікових категорій переважає чисельність чоловіків. Проте найбільший розрив прослідковується у віковій групі старше 60 років, де чоловіків майже вдвічі більше ніж жінок – 114,1 тис. осіб. Загалом можна стверджувати, що найбільша чисельність учасників НПФ має вікову групу від 25 до 50 років. А найменша кількість учасників пенсійних фондів серед молоді – до 25 років – їх загальна чисельність становить 5, 8 тис. осіб. Даний розподіл можна пояснити також відсутністю фінансової грамотності серед населення країни, відсутністю заходів держави з підтримки та розвитку ситсеми недержавного пенсійного

забезпечення, адже така непропорційність є досить загрозливою для недержавних пенсійних фондів.

Одним із найважливіших показників, що можуть говорити про надійність та ліквідність недержавного пенсійного фонду є показник здійснюваних пенсійних виплат. Тому розглянемо більш детальніше Структуру пенсійних виплат, що здійснювали недержавні пенсійні фонди протягом 3го кварталу 2018-2021рр. в таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Структура пенсійних виплат НПФ станом на 30.09. 2018-2021рр., млн. грн.

Показник	Од. виміру	Станом на			
		30.09. 2018	30.09. 2019	30.09. 2020	30.09. 2021
Одноразові пенсійні виплати	млн. грн.	536,2	583,1	634,2	694,7
Пенсійні виплати на визначений строк	млн. грн.	245,3	329,8	435,3	546,1
Всього	млн. грн.	781,5	912,9	1 069,5	1240,8

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Отже, загальна динаміка обсягів пенсійних виплат, що здійснюють недержавні пенсійні фонди має тенденцію до збільшення. Так загальний обсяг пенсійних виплат станом на 3 квартал 2021 року становив 1 240, 8 млн. грн., що на 459,3 млн. грн. більше ніж у аналогічному періоді 2018 року. Проте слід зазначити, що більшу питому вагу в структурі пенсійних виплат, становлять саме одноразові пенсійні виплати – станом на 30.09. 2021 року 56% від загального обсягу виплат, дану тенденцію можна пояснити тим, що зазвичай коли учасники фонду отримують одноразову виплату то її обсяг більше ніж у тих, хто отримує пенсію на визначений термін, адже вони отримують виплати щомісяця.

Пенсійні активи НПФ можуть бути використаними не тільки на виплату пенсійних зобов'язань фонду перед учасниками фонду, але й частина таких активів повинна спрямовуватись на покриття різного виду витрат пов'язаних з діяльністю фонду. Нормальне функціонування недержавних пенсійних фондів

забезпечується низкою інших інституцій серед яких і аудиторські компанії, і компанії з управління активами та інші, тому НПФ зобов'язані сплачувати кошти за виконання послуг такими установами. Розглянемо структуру витрат НПФ станом на 3 квартал 2021 року на рис. 2.4.

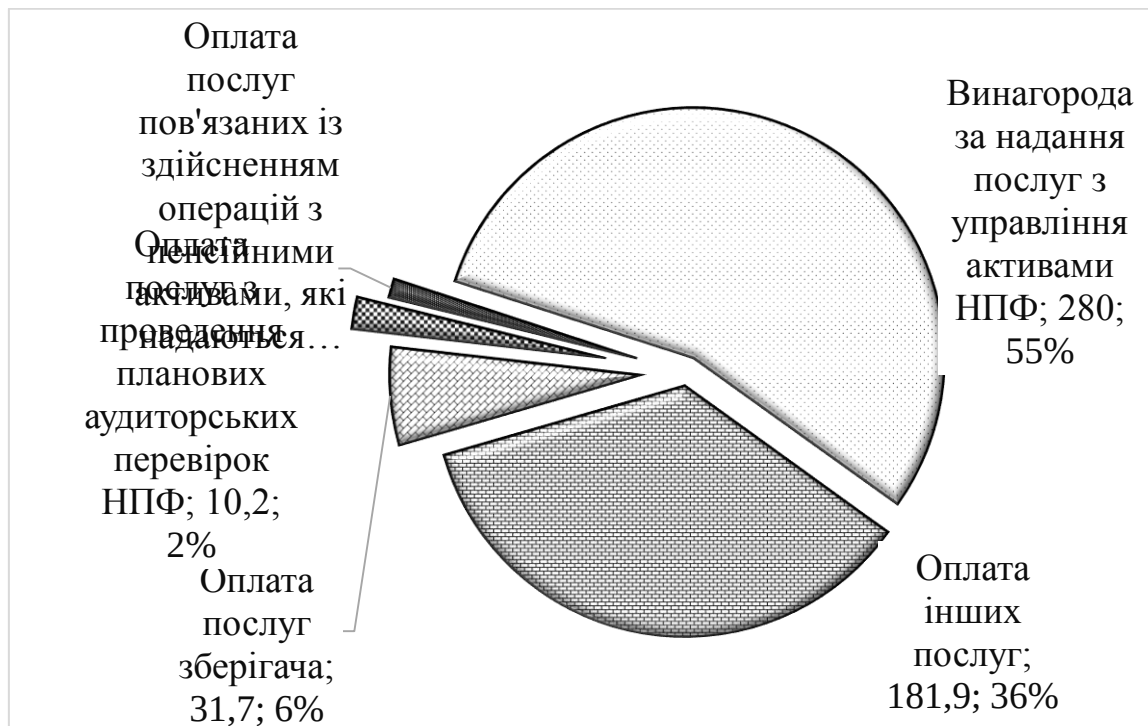


Рис. 2.4. Структура витрат НПФ станом на 30.09. 2021р., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Оцінка структури витрат НПФ станом на 30.09. 2021 року показала, що найбільш питому вагу становлять витрати пов'язані з винагородою, що сплачують НПФ на рахунок КУА -55%. Друге місце за питомогою вагою становлять витрати інших послуг – станом на 3 квартал 2021 року -181, 9 млн. грн. Найменшу кількість коштів НПФ витратили на оплату послуг, що надають треті особи – лише 1% від загальної кількості витрат. Тому як бачимо загалом такий поділ витрат є раціональним, адже для НПФ важливо не тільки зберегти кошти вкладників, але і підвищити їх ліквідність за рахунок інвестиційної діяльності.

Необхідно зазначити, що незважаючи на позитивні тенденції у діяльності НПФ, досі існує низка проблем та невирішених питань, що значно стримують активізацію ринку недержавного пенсійного забезпечення.

Так Поліщук Р.М. зазначає, що серед основних проблем, що стримують діяльність НПФ є «несприятлива макроекономічна ситуація, відсутність розвинутих ринків капіталу й надійних фінансових інструментів, низький рівень доходів населення і нерозуміння необхідності заощаджувати на пенсію, брак інформації про існування недержавних пенсійних схем. Проте серед усіх причин окремо виділяється проблема «самих НПФ», які є «дуже дорогими для учасників». Крім того, значним недоліком системи управління НПФ у контексті захисту пенсійних накопичень є відсутність у ній компонентів, відповідальних за управління ризиками та внутрішній аудит, призначенням яких є захист від ризиків та здійснення внутрішнього контролю відповідно. Оновленою Директивою 2016/2341 ЄС від 14 грудня 2016 р. про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд за ними, яку Україна зобов'язалася імплементувати, функції управління ризиками та внутрішнього аудиту визначені як ключові й обов'язкові для виконання. Однак чинна модель організації діяльності, за застосування якої виконання всіх регулярних процесів передається НПФ на аутсорсинг, може значною мірою нівелювати очікуваний ефект від виконання ключових функцій після імплементатії відповідних вимог Директиви. Очевидно, що для створення системи управління НПФ, яка була б здатна запобігати агентським ризикам, необхідна зміна моделі організації діяльності з накопичувального пенсійного забезпечення» [17, с.166].

Звіти досліджень проведеними Національним Банком України свідчать про те, що «Найбільші проблеми з фінансовою грамотністю спостерігаються у таких вікових групах, як 18-24 роки (а особливо 18-19 років) та старше 60 років. Також сільське населення має прогалини у фінансовій грамотності. Таким чином, необхідно переформатувати заходи з фінансового просвітництва найбільш прийнятним чином для цих груп населення, в тому числі через формування адекватних каналів поширення інформації. Необхідно зауважити,

що онлайн-освіта не завжди є доступною для зазначених груп населення, а це актуалізує питання проведення офлайн-заходів. Відзначимо, що прогрес останніх років в Україні значною мірою був забезпечений просвітницькими заходами за підтримки міжнародних донорів, і реалізацію цих заходів варто продовжувати, щоб зберегти і примножити отриманий ефект» [28].

На думку Н.Б. Татарина «доцільно виділити ряд внутрішніх та зовнішніх проблем діяльності НПФ. До найсуттєвіших зовнішніх проблем варто віднести нестабільне політичне та макроекономічне становище держави і, як результат — низький рівень доходів та добробуту громадян України; низький рівень довіри до НПФ; недостатній рівень розвитку фондового ринку України; недосконале нормативно-правове забезпечення функціонування фондів; високі ризики у інвестуванні активів фондів» [25, с.85].

Як зазначають Кулініч Т.В. та Жайворонок І.Р. основними стримуючими факторами для НПФ є [12, с. 75]:

- низький рівень зарплат в Україні, так середня заробітна плата у 2019 р. становила 10497 грн — тіньова економіка (зокрема зважаючи на те, що за результатами опитування у 2018 р. рівень тіньової економіки становив 47,2%);
- недовіра українських громадян до фінансових інститутів і до НПФ зокрема, особливо в умовах довгострокових вкладень заощаджень при змінній кон'юнктури на фінансовому ринку;
- низька фінансова та пенсійна грамотність населення, а також відсутня традиція відповідальності громадян за планування майбутньої пенсії;
- постійне реформування пенсійної системи і, зокрема, останні зміни в системі обов'язкових накопичень, посилює недовіру громадян, дискредитує саму ідею обов'язкових накопичень державою.

Отже, недержавні пенсійні фонди — невід'ємна складова активного розвитку фінансового ринку України. Проте загальна діючих кількість установ НПФ значно менша в порівнянні з іншими інституціями. Визначено, що загалом в Україні спостерігається певний розрив, адже більше 60% від

загальної кількості пенсійних установ розташовані в одному регіоні. Аналіз основних показників НПФ в Україні показав, що загальна ситуація на ринку недержавного пенсійного забезпечення є позитивною, зафіксовано зростання показників кількості учасників, пенсійних контрактів, обсягів пенсійних внесків та пенсійних виплат. Проте в свої діяльності пенсійні фонди стикаються з низкою проблем, що стримують розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні серед яких головними є низький рівень доходів населення, відсутність фінансової грамотності суспільства, відсутність зацікавленості серед підприємців в залученні до НПФ, занадто високі ставки комісій для учасників фондів та інші.

2.2 Порівняльний аналіз здійснення інвестиційної діяльності вітчизняними та зарубіжними пенсійними фондами

Досвід іноземних держав показав, що надійна та стабільна робота пенсійної системи можлива і без участі в ній державного пенсійного фонду при вдало функціонуючій системі недержавного пенсійного забезпечення. Високий рівень пенсійних виплат, зниження податкового тиску на працююче населення, зменшення навантаженості на державний бюджет, підтримка та розвиток інвестиційного ринку – далеко не всі стимули, що спонукають керівництво розвинених країн, запроваджувати третій рівень пенсійної системи. Недержавні пенсійні фонди в розвинутих країнах світу мають високий рівень довіри серед населення та вже давно зарекомендували себе як один із головних інституційних інвесторів.

Головне завдання НПФ полягає не лише в тому аби укласти договір, зберегти і виплатити пенсійні активи вкладникам, а й у тому аби збільшити розмір ліквідності пенсійних активів через інвестування. Інвестиційна політика пенсійних фондів обов'язково повинна відповідати вимогам встановленим законодавством та інвестиційній декларації, яку фонд повинен окремо створити та відправити для затвердження регулятора. Згідно з чинного законодавства,

НПФ можуть укладати договори з різними інституційними інвесторами, для того аби передавати їм пенсійні активи, а вони вже проводили інвестиційну політику, найбільш популярним інституційним інвестором в Україні є компанії з управління активами. Для того аби дати оцінку тому яке ж значення та роль відіграють НПФ на фінансовому ринку розглянемо статистичні дані, що представила на своєму сайті компанія з управління активами, тому розглянемо динаміку зміни активів, що знаходяться у розпорядженні КУА, у розрізі найбільших фінансових компаній (Рис. 2.5)



Рис. 2.5. Динаміка зміни активів КУА, в розрізі найбільших фінансових компаній станом на 30.09. 2018-2021рр., млн. грн. в Україні

Джерело: складено автором за даними [8].

Отже, динаміка зміни активів КУА в розрізі найбільших фінансових компаній має тенденцію до збільшення по всіх проаналізованих показниках. Найбільше коштів передають в розпорядження КУА саме інститути спільного інвестування – станом на 30. 09. 2021 року -505 498 млн. грн., що становить 99,55% від загальної кількості коштів. Друге місце за питомою вагою в структурі активів, що знаходяться у розпорядженні КУА станом на 3 квартал 2021 року належить недержавним пенсійним фондам – 2 120 млн. грн. -0,42% від

загальної кількості активів. Найменше коштів інвестують страхові компанії частка наданих коштів якими, станом на 3 квартал становила лише 0,03 %. Такий непропорційний розподіл інвестиційних ресурсів не є позитивним, адже свідчить про недиференційованість інвестиційного ринку, і наявність лише одного найбільшого інституційного інвестора.

Щодо практики іноземних держав, то «такі країни, як зокрема США, Канада, Чилі, мають розвинену солідарну пенсійну систему з великими державними видатками на пенсії та є економічно розвиненими, де запроваджено накопичувальну пенсійну систему. Так, у США існує дворівнева модель пенсійного забезпечення, яка включає перший рівень, солідарну систему, доповнену іншими пенсійними програмами, які дозволяють громадянам відкладати свої кошти на пенсійні виплати, і третій рівень, який є системою добровільних приватних пенсійних фондів, яка дозволяє громадянам, які мають бажання отримувати ще більшу пенсію платити великі внески протягом тривалого періоду роботи, щоб зберегти бажаний рівень пенсії. Другий рівень обов'язкових пенсійних фондів у пенсійній моделі США відсутній. Кожен американець має можливість отримати три пенсії: державну, недержавну на роботі та недержавну індивідуальну через відкриття особистих пенсійних рахунків. Сукупна ставка податку на фонд оплати праці при функціонуванні американської моделі пенсійної системи становить 15,3%, яка сплачується роботодавцем і працівником рівними частками, а пенсійний збір має сукупну ставку 10,7% і сплачується рівними частками роботодавцем і працівниками. Сполучені Штати одними з перших вирішили проблему «пенсійного» дефіциту, підвищивши ставку пенсійного страхування. Пенсійна модель США діє в Португалії, а також у деяких країнах Америки (Рогач, 2019). Модель пенсійної системи США базується переважно на особистому пенсійному страхуванні населення. Пенсійна система базується на розподільній пенсійній системі та системі добровільних недержавних пенсійних фондів, види пенсійних програм яких відіграють як соціальну, так і інвестиційну роль» [32, с.4].

Важливим показником, що говорить про ефективність проведення інвестиційної політики НПФ є рівень ставки дохідності від проведення інвестиційної діяльності. Тому розглянемо динаміку зміни рівня дохідності від інвестиційних операцій у різних країнах світу у таблиці 2.5

Таблиця 2.5

**Динаміка зміни реального рівня дохідності від інвестиційних операцій
НПФ провідних країн світу протягом 2018-2021рр., %**

	2018	2019	2020	2021
Норвегія	6,1	-3,4	8,1	6,0
Канада	5,7	0,7	6,7	1,9
Іспанія	2,2	-4,3	7,7	1,9
Польща	14,5	-11,1	-2,2	-4,8
Італія	2,0	-2,8	5,5	3,3
США	7,5	-6,7	10,1	5,9
Нідерланди	4,5	-3,1	13,7	6,5
Ізраїль	7,1	-0,2	10,8	5,8
<u>Україна</u>	<u>6,6</u>	<u>4,5</u>	<u>11,4</u>	<u>7,5</u>

Джерело: побудовано автором за даними [37].

Отже, як бачимо з таблиці протягом чотирьох проаналізованих років майже у всіх країнах дохідність від інвестиційних операцій зростає, слід окремо зазначити, що дохідність від інвестиційної діяльності НПФ Польщі зменшилась, відсоток дохідності зменшився з 2018 по 2021 рік на 9,7 %. Станом на 2021 рік найбільша дохідність від інвестиційних операцій спостерігалась у таких країнах як: Нідерланди (6,5%), Норвегія (6%), Україна (7,5%) та США (5,9%). Найменша ставка дохідності від інвестиційних операцій НПФ станом на 2021 рік була зафіксована у Польщі (-4,8%), Канаді (1,9%) та Італії (1,9%). Найбільш кризовим для проведення інвестиційної діяльності НПФ майже всіх країн світу виявився 2019 рік – по всіх країнах спостерігалась стагнація рівня дохідності від інвестиційних операцій, дане явище можна

пояснити пандемією 2019 року, що спричинила зупинку діяльностей майже всіх сфер економіки.

Відомо, що будь-яка діяльність недержавних пенсійних фондів, в тому числі інвестиційна прямо пропорційна та здебільшого залежить від розміру активів, що знаходяться у їх розпорядженні. Тому розглянемо порівняльний аналіз частки активів що знаходяться у розпорядженні НПФ провідних країн світу у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Активи, що знаходяться у розпорядженні НПФ провідних країн світу
станом на 1 квартал 2021 року**

	Обсяг активів, млн. дол. США	Частка активів НПФ до ВВП, %	Зміна частки активів НПФ до ВВП, %
Австралія	1,754,578	128,7	-1,2
Канада	1,584,689	95,5	5,3
Японія	1,536,059	29,5	0,5
Німеччина	330,804	8,1	4,2
Велика Британія	3,241,225	118,5	8,1
США	20,063,229	95,8	8,9
<u>Україна</u>	<u>123</u>	<u>0,1</u>	<u>11,0</u>
Нідерланди	2,060,775	210,3	8,0
Швейцарія	1,188,905	149,1	6,2
Італія	198,371	9,8	7,4
Мексика	236,096	20,4	18,1
Польща	39,782	6,5	-3,7
Іспанія	144,011	10,5	1,9

Джерело: складено автором за даними [24].

Отже, дані таблиці 2.6 свідчать, що найбільше за обсягом коштів містять недержавні пенсійні фонди зареєстровані в Сполучених штатах Америки – станом на 1 квартал 2021 року – 20 063 229 млн. дол. США. Друге місце за обсягом активів мають НПФ Великої Британії - 3,241,225 млн. дол. Слід

зазначити, що в Нідерландах недержавні пенсійні фонди також мають значний обсяг активів - 2,060,775 млн. дол., що становить 210, 3 % до ВВП країни, що говорить про високий рівень довіри населення до НПФ. Найменшу кількість пенсійних активів мають НПФ зареєстровані в Україні лише 123 млн. дол., що становить лише 0,1 від загальної кількості валового внутрішнього продукту, дана тенденція свідчить про наявність проблемних питань, що значно стримують розвиток діяльності НПФ в Україні.

В. Виговська зазначає, що проблемним питанням для українських недержавних пенсійних фондів є те, що «діючі НПФ не досягли великих успіхів у залученні значної чисельності учасників. Переважна більшість пенсійних планів актуальних учасників НПФ фінансується за рахунок коштів роботодавців. При цьому самі власники таких пенсійних планів не сприймають їх як ефективну альтернативу наявній солідарній системі пенсійного забезпечення та не розраховують на них із позиції формування ресурсної бази фінансування своїх життєвих потреб у пенсійному віці. На думку спеціалістів у цій галузі, НПФ в Україні є дуже дорогими для учасників, оскільки кожного року стягують на оплату послуг у середньому більше ніж 4 % накопиченого пенсійного капіталу. Для порівняння: фонди колективного інвестування у Сполучених Штатах (Fidelity, Vanguard) пропонують інвесторам цінні папери з нульовою платою за послуги» [4, с. 173].

Вітчизняний досвід діяльності НПФ свідчить, що «метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних накопичень громадян, тому для НПФ переважними напрямками інвестування в пенсійні активи – це депозити в банках, корпоративні облігації, емітентами яких є резиденти України, акції українських емітентів, цінні папери, доходи яких становлять гарантовані Кабінетом Міністрів України, цінні папери іноземних емітентів, іпотечні облігації, нерухоме майно, банківські метали, акції, придбані в результаті перетворення юридичної особи, корпоративні права якої були в активах пенсійного фонду в акціонерному товаристві» [33, с. 246]. Тому

розглянемо основні напрями інвестування недержавними пенсійними фондами України станом на 3 квартал 2021 року на рисунку 2.6

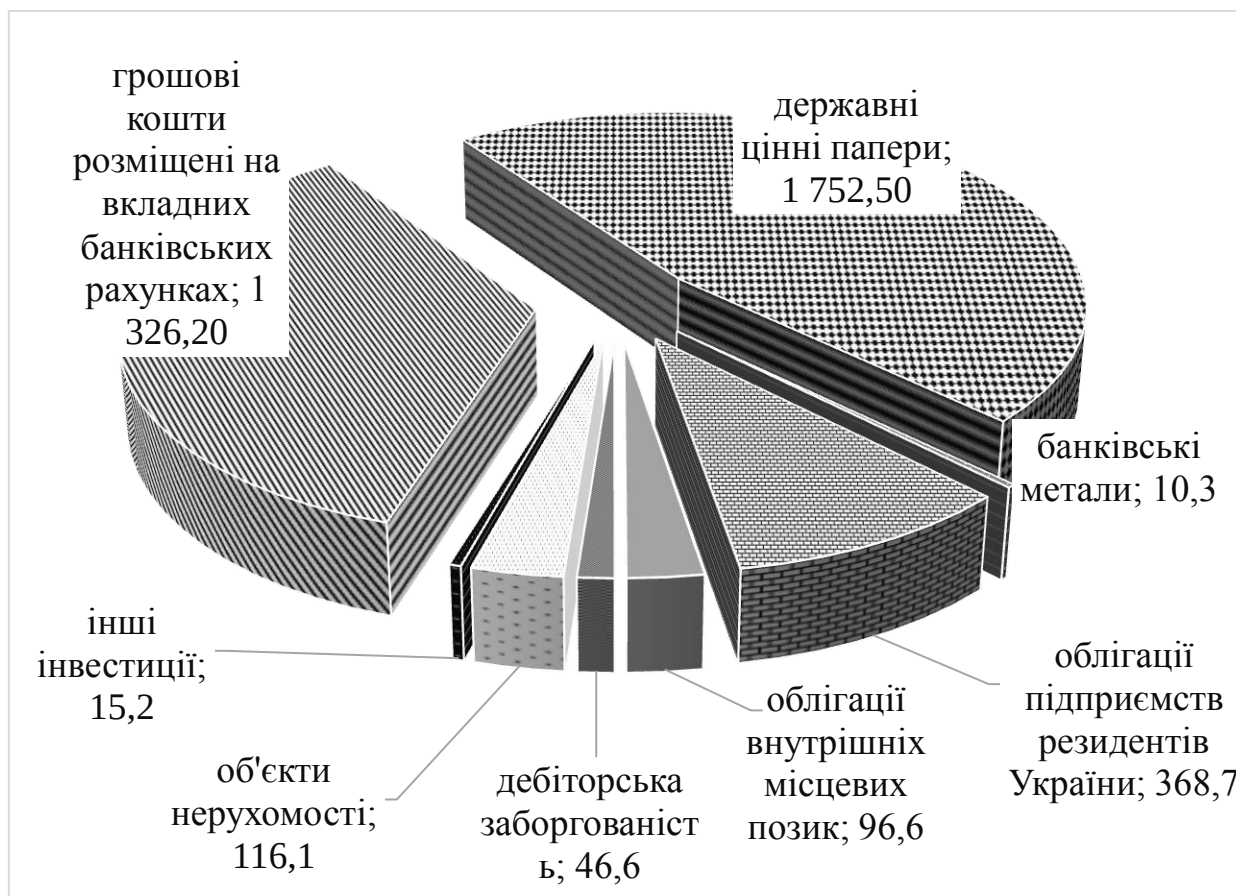


Рис. 2.6. Основні напрями інвестування пенсійних активів НПФ України станом на 30.09. 2021р., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Отже, дані рисунку 2.6 свідчать про те, що станом на 30.09. 2021р. основним напрямом вкладення пенсійних коштів для недержавних пенсійних фондів України є державні цінні папери, питома вага в структурі інвестованих коштів НПФ майже сягає $\frac{1}{2}$ від загального обсягу. Значну кількість коштів, а саме 36% недержавні пенсійні фонди вклали на банківські рахунки –тобто на депозитні рахунки. Найменшу кількість пенсійних активів вклали в банківські метали та інші інвестиції – в загальному обсязі це 25,5 млн. грн. Загалом можна зробити висновок, що в ході своєї інвестиційної діяльності НПФ схильні до більш консервативної інвестиційної політики, і намагаються уникати значних ризиків.

Як вважають Шушкова Ю. та Войтаник Д. зазначають, «що наявні в Україні фінансові інструменти для інвестування жорстко обмежують змогу одержання інвестиційного доходу, вищого за рівень інфляції, та можливість диверсифікації ризиків» [30, с. 762].

Що стосується міжнародної практики то Владика Ю. зазначає, що «досвід зарубіжних країн свідчить про те що, економічному зростанню сприяє довгострокове інвестування недержавних пенсійних фондів, крім цього система НПЗ здатна мінімізувати негативний вплив демографічних ризиків та ризиків, пов'язаних із погіршенням загальноекономічної ситуації, а також виступає передумовою збереження високого рівня життя за досягнення пенсійного віку» [5, с.383]. З метою порівняння інвестиційної діяльності зарубіжних та вітчизняних НПФ розглянемо також основні напрями інвестування НПФ провідних країн світу у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Основні напрями розміщення інвестиційних активів пенсійних фондів провідних країн світу станом на 1 квартал 2021 року, %

	Акції ї	Облігації та векселі	Готівка та депозити	Інше
Польща	85,1	10,7	4,1	0,1
Нідерланди	45,0	52,3	2,7	0,0
Австралія	42,5	14,9	15,7	28,9
США	34,2	55,5	10,4	2,5
Канада	24,8	32,5	3,9	36,7
Норвегія	38,1	46,9	-	15,0
Велика Британія	25,9	44,8	2,0	27,3
Франція	12,0	68,3	1,7	18,0
Італія	22,5	43,8	5,7	28,0
Бельгія	37,8	46,5	3,0	12,7
Ізраїль	22,4	59,6	6,1	11,9
<u>Україна</u>	<u>1,4</u>	<u>57,7</u>	<u>37,7</u>	<u>3,2</u>

Джерело: складено автором за даними [36,35].

Оцінка структури інвестиційних портфелів провідних країн світу показала, що прихильниками інвестування в акції є такі НПФ, що знаходяться у Польщі - 85% від загального обсягу пенсійних активів, та у Нідерландах -45% від загального обсягу інвестиційного портфелю. Більше половини інвестиційних коштів НПФ Франції, Ізраїлю та США вкладають в облігації та векселі. Загалом найбільша непропорційність розподілу часток інвестиційного портфелю спостерігається у Польщі – через відсутність адекватного розподілу між інвестиційними продуктами зростають інвестиційні ризики. Слід зазначити, що не популярним напрямом розміщення інвестиційних ресурсів НПФ провідних країн світу залишаються депозити – найбільше коштів у депозити вкладають Сполучені Штати Америки (питома частка в інвестиційному портфелі 10,4%) та Австралія (питома частка в інвестиційному портфелі 15%), а Норвегія взагалі відмовляється від вкладень на банківські рахунки.

Звідси можна зробити висновок, що інвестиційні політики недержавних пенсійних фондів зарубіжних країн світу та України значно відрізняються, якщо ж українські НПФ схильні уникати значних ризиків та вести консервативну політику, тримаючи майже половину коштів на банківських рахунках, то зарубіжні ж фонди замість депозитів віддають перевагу акціям.

Як стверджує О.Марценюк головними проблемами, що стримують розвиток недержавних пенсійних фондів та відповідно їх інвестиційну діяльність є «законодавча неврегульованість питань ринку окремих недержавних пенсій; низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, банківської системи та інших фінансових установ; недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавної пенсії та створення програм для співробітників; низький матеріальний рівень для того аби мати можливість громадянам брати участь у приватній пенсійній системі; обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування пенсійних коштів, через відставання розвитку ринку капіталу від потреб

інституційних інвесторів; низький рівень роз'яснювальної роботи за змістом діяльності НПФ» [34, с.181].

С. Зубик зазначає, що однією з головних причин незначного розитку інвестиційної діяльності Недержавних пенсійних фондів в Україні є незацікавленість вищого управління в приєднанні працівників до системи недержавного пенсійного забезпечення, та вибору відповідних інвестиційних програм для їх участі - «роботодавці у країнах з низьким рівнем заробітної плати використовують небагатий інструментарій управління персоналом, зосереджуючись на питаннях удосконалення оцінки праці та підвищення заробітної плати та ігноруючи стимулювання за допомогою соціального пакета, важливим компонентом якого є додаткова пенсія [40, с.47].

Отже, інвестиційна діяльність НПФ відіграє важливу роль в підтримці та розвитку інвестиційного ринку економічно-розвиненої країни. Статистичні дані свідчать, що в Україні НПФ займають друге місце серед усіх інституційних інвесторів, за обсягом інвестованих ресурсів. В ході своєї інвестиційної діяльності НПФ України схильні уникати значних ризиків, і тому значну частину пенсійних активів тримають на депозитах та в готівці, що зовсім не є притаманним для провідних країн світу. Слід зазначити, що в таких країнах як Норвегія – спостерігається високий рівень довіри населення до НПФ, там частка активів НПФ вдвічі більша валового внутрішнього продукту країни, це відповідно дає змогу більше інвестувати та покращувати інвестиційний ринок та забезпечує високий рівень пенсій, тоді коли в Україні відсоток активів НПФ до ВВП становить лише 0,1%. До головних проблем, що стримують розвиток інвестиційної діяльності НПФ України слід віднести: відсутність бажання роботодавців залучати працівників до інвестиційних програм, низький рівень фінансової грамотності населення щодо інвестиційної діяльності фондів, низький рівень капіталізації пенсійних фондів, нерозвиненість ринку фінансових інструментів, через що більшу частину коштів НПФ тримають в готівці та на депозитах та інші.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ

Зважаючи на бойові дії, що проходять на території України, що спричинили масовий відтік працюючого населення закордон, задіяність значної частини чоловіків молодого та середнього віку в збройних силах України, окупацію майже 20% території України росією, в Пенсійному фонді України спостерігається значний дефіцит коштів, через що держава не здатна, без допомоги від урядів інших країн та міжнародних організацій, повністю виконувати свої зобов'язання, щодо соціальних виплат. Така тенденція залежності від грантів та позик міжнародних фінансових організацій довго не зможе протриматись через внутрішні політичні обмеження провідних країн Європи. Тому питання розвитку діяльності недержавних пенсійних фондів залишається сьогодні особливо актуальним.

Оцінка звітних даних регулятора, адміністраторів, та компанії з управління активами щодо сучасного стану діяльності недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку України виявила низку проблем, що стримують розвиток НПФ. Розглянемо в таблиці 3.1. основні проблеми та шляхи їх вирішення.

Таблиця 3.1

Основні проблеми вітчизняних НПФ та способи їх вирішення

Проблематика	Спосіб вирішення та оптимізації проблеми
1. Відсутність розвиненої інфраструктури НПФ (69% загального обсягу установ знаходяться в одному обласному центрі)	Розробка та введення спеціальних стимулів, для орендодавців державою для того аби створювати нові відділення НПФ;
2. Низький обсяг залучення роботодавців до системи НПЗ (лише 2% від загальної питомої ваги становлять контракти укладені юридичними особами)	Впровадження так званих податкових стимулів для роботодавців, що будуть залучати своїх працівників до участі в НПФ, ефективним вважаємо введення податкових канікул та пільг для таких роботодавців;

Продовження табл.3.1

3. Низький рівень заробітної плати по регіонам також негативно впливає на роботу НПФ (за даними НКЦПРФ станом на 3 квартал 2021 року – основна частина установ – 40 одиниць знаходиться в м. Київ)	Підвищення рівня мінімального розміру заробітної плати дасть поштовх до збільшення розмірів доходів домогосподарств, хоча й пришвидшить інфляцію, про те при підвищенні обов'язковою умовою буде залучення працівника до системи НПЗ, кошти, що надійдуть до НПФ все одно будуть залучені в інвестиційну діяльність і дадуть змогу зупинити інфляційні процеси в економіці;
4. Низький рівень фінансової грамотності населення (статистика провідних країн світу показала, що охопленість системи НПЗ значно вища за вітчизняні НПФ, так станом на 2021 в Україні частка активів НПФ до ВВП становить лише 0, 1%, коли в інших країнах не менше 6%)	Одним із головних методів підвищення рівня фінансової грамотності серед громадян вважаємо проведення інформаційно-роз'яснювальних робіт щодо діяльності фондів, залучення міжнародних спеціалістів, що допомогли б власним досвідом;
5. Високий рівень ризиковості для інвестиційних операцій українських НПФ (про це свідчить низька частка інвестиційних активів НПФ в управлінні КУА, в порівнянні з іншими фінансовими установами лише 0,42%)	Важливим методом оптимізації рівня ризиковості інвестиційної операції вважаємо введення одного індексу для всіх НПФ, що вказував би на можливість проведення інвестиційної операції.
6. Відсутність розвиненого фінансового ринку призводить до того, що значну кількість інвестиційних коштів НПФ тримають в готівці та на депозитних рахунках – 37,7% від загального обсягу)	Ефективним вважаємо введення так званих пенсійних облігацій, що були б альтернативою для звичайних державних облігацій;
7. Жорсткі вимоги законодавства до інвестування НПФ значно стримують рівень доходів від інвестиційних операцій (станом на 2021 рік ставка дохідності зменшилась на 3,9% в порівнянні з аналогічним періодом)	Перегляд обмежень та зміни розміру ставок обмежень дадуть змогу більше інвестувати в акції, уникаючи того аби залишати інвестовані кошти в готівці та на депозитах не більше 40% замість 50%.

Однією з головних причин низької ділової активності пенсійних фондів є низький рівень фінансової грамотності населення, щодо діяльності фондів. Пріоритетними напрями підвищення культури фінансової грамотності серед населення України є:

- проведення безкоштовних онлайн-семінарів на яких би детально роз'яснювалась робота НПФ, їх функції, завдання, а також безпосередня вигода перед звичайними пенсійними фондами;
- введення уроків фінансової грамотності в навчальні програми закладів середньої освіти;
- залучення до заходів з підвищення рівня фінансової грамотності міжнародних спеціалістів.

Не менш важливими заходами, що сприяють розвитку та популяризації фінансової грамотності громадян є маркетингові дії. Так, за допомогою реклами в засобах масової інформації, інтернеті та на телебаченню можливо підвищити рівень обізнаності населення щодо діяльності пенсійних фондів. Важливим також є залучення різних фінансових інститутів до популяризації НПФ, наприклад, в таких додатках як «приват 24/7» та «ощад 24/7» широко застосовується практика інформування учасників банку, про різні новинки на ринку банківських послуг. Так, як ці установи знаходяться у державній власності, мають значну популярність та досить високий рівень довіри серед населення, держава в особі регулятора могла б вплинути на те, аби в таких додатках, а також у відділеннях банку знаходилась інформаційно-роз'яснювальна реклама, що стосувалась діяльності недержавних пенсійних фондів.

Досить проблематичним питанням для українських НПФ залишається високий рівень комісійної ставки яку сплачують учасники фондів, тому вважаємо за доцільне зменшити рівень такої ставки. Зменшення таких комісій було б можливе при втручанні держави як регулятора, а саме перспективним вважаємо взагалі відмінити комісію для учасників НПФ в банківських установах державної власності. Даний захід зменшив би навантаженість для вкладників фондів, тим самим стимулюючи не лише фізичних осіб вступати в НПФ, а й юридичних осіб в особі роботодавців залучати НПФ.

Аналіз звітних даних національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України показав, що станом на 2021 рік серед усіх фінансових інститутів

присутня тенденція до скорочення їх кількості, в тому числі і НПФ. Проблематичним також для НПФ є те, що майже 69% від загальної кількості НПФ розташовані в одному регіоні, в інших регіонах ж НПФ або взагалі відсутні або мають по одній або дві установи. Тому вважаємо, що необхідно покращити інфраструктуру НПФ шляхом відкриття нових інститутів у різних регіонах, знову ж таки такий захід має бути стимульований державою. Так для прикладу, позитивно сприяло би розширенню інфраструктури НПФ, заохочення серед підприємців податкових пільг на певний період, якщо б останні надавали приміщення в безкоштовне користування недержавним пенсійним фондам.

Перспективним у вирішенні проблем з низьким рівнем довіри населення до фінансових установ, в тому числі НПФ вважаємо розробку та впровадження різних автоматизованих додатків, в яких учасники фонду могли б відслідковувати власні накопичення, сплачувати в ньому пенсійні внески, створювати різного виду запити до служб підтримки, та отримувати сповіщення сплату пенсійних внесків на рахунок. Дане нововведення дало б змогу значно скоротити час учасникам, для сплати коштів, зручно спілкуватись з службою підтримки та отримувати відповіді на свої запитання.

В умовах війни, важливим питанням для керівництва країни залишається стримання рівня інфляції, безробіття та бідності населення. Недержавні пенсійні фонди здатні не лише забезпечити населення пенсійними виплатами, а й можуть покращити функціонування економіки країни в цілому, адже інвестиційна діяльність фондів може не тільки вивести тимчасово вільні кошти населення з тіньової частини на прозорий фінансовий та фондовий ринки, тим самим збільшити грошовий оборот, задовольнити фінансові потреби суб'єктів ринку, а й забезпечити збільшення економічного ефекту для країни. Інвестиції – важлива складова функціонування будь-якого НПФ. Саме завдяки інвестиційній політиці фонди збільшують розмір пенсійних резервів фонду тим самим збільшують розмір пенсійних виплат учасникам фонду. Тому питання прагматизації рівня ефективності інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів є досить актуальним.

Аналіз річної звітності НКЦПРФ щодо результатів інвестиційної діяльності вітчизняних пенсійних фондів показав, що розвиток ринку недержавного пенсійного забезпечення стримують низка невирішених проблем.

Однією з проблем, що значно стримують розвиток інвестиційної діяльності пенсійних фондів є високий рівень інвестиційного ризику. Ефективним для зниження ступеню ризиковості інвестиційних операцій вважаємо розробку та введення в вітчизняну практику НПФ так званого еталонного індексу. Розрахунок якого давав би змогу більш якісніше оцінити результат від інвестиційної операції, при позитивному значенні індексу має місце проведення операції з фінансовим інструментом, а при негативному слід уникати проведення будь-яких операцій з даним фінансовим інструментом.

Головною причиною низької ефективності інвестиційної діяльності НПФ є нерозвиненість фондового ринку. Обмежена кількість фінансових інструментів, негативно впливає на рівень інвестиційної діяльності, адже судячи зі звітності НКЦПРФ станом на 30.09. 2021 року недержавні пенсійні фонди України ведуть консервативну інвестиційну політику, що значно стримує економічний ефект та не забезпечує великих відсотків прибутковості від інвестиційних операцій НПФ. Останні заяви від регулятора щодо ситуації на ринку недержавного пенсійного забезпечення, говорять про те, що комісія вже працює над розширенням списку фінансових інструментів для підвищення ефективності інвестиційних операцій НПФ.

Оцінка фінансових результатів інвестиційної діяльності українських НПФ показала, що важливим фактором, що стримує розвиток інвестиційної діяльності НПФ є досить низький рівень капіталізації фондів. Таке явище здебільшого характеризується відсутністю довіри до фондів серед громадян країни. Тому важливим кроком, що дасть змогу покращити результати від інвестування є розробка та впровадження так званих інвестиційних програм у додатках, до яких матимуть доступ учасники фонду. Саме вкладник зміг би обирати напрями та фінансові інструменти, в які він бажає інвестувати, такий додаток містив в собі би всі роз'яснення щодо сутності фінансових інструментів, їх надійності та

калькулятор, який автоматично розраховував би дохід від інвестицій. Таке нововведення зробило б процедуру інвестування в НПФ більш прозорою та доступною для учасника, та що не менш важливо сприяло би розвитку фінансової культури населення.

Отже, пріоритетними напрямками розвитку діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні вважаємо покращення програмного забезпечення фондів, що давало б змогу скоротити час учасникам фонду, збільшити доступність вибору пенсійної програми, та покращити комунікації між службою підтримки та учасниками фонду; зменшення відсотку комісій також мало б позитивний вплив, зважаючи на і так низький рівень добробуту населення; широке використання реклами задля популяризації та роз'яснювальної роботи щодо функціонування НПФ, в фінансових інституціях, що знаходяться у державній власності; розвиток інфраструктури НПФ за рахунок введення податкових пільг для підприємців, що були б згодні надавати приміщення в безкоштовне користування пенсійним фондам. В якості основних методів прагматизації ефективності інвестиційної діяльності українських НПФ вважаємо застосування в управлінні пенсійними активами нових еталонних індексів, щоб краще оцінювати ризики збитковості та прибутковості від інвестиційних операцій –так званий індекс бенчмарка; розробка та впровадження нових фінансових інструментів для інвестування НПФ; застосування на практиці спеціальних інвестиційних програм для того аби збільшити прозорість інвестиційних операцій для учасників фонду тим самим збільшити рівень популяризації інвестиційних операцій серед населення.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження практичних та теоретичних аспектів діяльності недержавних пенсійних фондів та фінансовому ринку України дало змогу сформулювати ряд наступних висновків:

1. Недержавні пенсійні фонди – професійні учасники фінансового ринку України, що займаються визначеними чинним законодавством видами діяльності, зокрема, виплатами учасникам пенсійного забезпечення, та збільшенням обсягів пенсійних резервів за рахунок проведення інвестиційної діяльності. У своїй діяльності НПФ керуються низкою нормативно-правових актів: ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення», ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та іншими. Головним регулятором діяльності НПФ виступає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, проте моніторинг щодо економічної конкуренції на ринку недержавного пенсійного забезпечення здійснює Антимонопольний комітет. Визначено, що НПФ повинні збільшувати вартість пенсійних активів через інвестиційні операції. Формування інвестиційного портфелю НПФ розпочинається зі створення інвестиційної декларації, що попередньо затверджується регулятором, та має відповідати всім встановленим законодавством обмеженням щодо управління активами НПФ. Інвестиційну діяльність НПФ проводять не самі, а укладають договір з іншими фінансовими установи, такими як компанії з управління активами, що на підставі укладеної угоди, розміщують кошти фондів у різноманітних фінансових інструментах. В залежності від ступеня ризиковості пенсійні фонди можуть проводити різні види інвестиційних політик: агресивну, помірковану та консервативну.

2. Аналіз основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів протягом останніх 4х років показав, що внаслідок кризи та пандемії COVID -19 відбулося зменшення кількості діючих фондів. Майже всі показники мали тенденцію до збільшення, так станом на 30.09. 2021р.

загальний обсяг укладених пенсійних контрактів становив 93,4 тис. шт., що на 27, 1 тис. шт. більше ніж у аналогічному періоді 2018 року, що загалом є позитивною тенденцією. Оцінка основних показників діяльності НПФ, показала, що серед загального обсягу укладених контрактів, кількість контрактів, що фізичних осіб значно перевищує обсяг контрактів укладених юридичними особами, майже в 29,5 раз більше, що говорить, про небажання роботодавців залучати працівників до недержавного пенсійного забезпечення. Хоча слід зазначити, що станом на 3 квартал 2021 року в Україні інсує певна диспропорція щодо територіального розміщення пенсійних фондів, адже фонди присутні лише в 9ти обласних центрах із 24х, і майже 70% від загальної кількості діючих фондів розташовані в м. Київ, що можна пояснити вищим рівнем доходів населення регіону в порівнянні з іншими. Оцінка результатів інвестиційної діяльності вітчизняних НПФ та зарубіжних, показала, що інвестиційна діяльність українських НПФ значно стримується через низьку капіталізацію фондів, станом на 1 квартал 2021 року активи українських НПФ становили лише 0,1 % до загального обсягу ВВП, тоді як в сусідній Польщі 6,5%, а в Нідерландах взагалі 210,3%. Така низька капіталізація є свідченням низки проблем, серед яких низький рівень доходів населення, відсутність довіри до фінансових інститутів, в тому числі і до пенсійних фондів та низький рівень фінансової культури населення. Встановлено, що українські НПФ схильні провадити помірковану інвестиційну політику, та уникати значних ризиків, адже на відміну від зарубіжних пенсійних фондів, що схильні ризикувати та отримувати більші доходи, шляхом інвестування в акції, вітчизняні НПФ значну частину коштів тримають на депозитах та в готівці.

3.Зважаючи на таку значну кількість проблем, що стримують розвиток діяльності НПФ перспективними вважаємо наступні напрями оптимізації роботи українських НПФ:

- важливим для покращення роботи НПФ є збільшення капіталізації фондів за рахунок залучення нових клієнтів. Для того аби збільшити кількість учасників необхідно покращувати фінансову грамотність населення. Заходами з

підвищення фінансової культури громадян можуть бути проведення безкоштовних семінарів та тренінгів, що чітко б пояснювали сутність та зміст роботи пенсійних фондів. Необхідно також застосування маркетингових способів, наприклад розповсюдження реклами в засобах масової інформації, в інтернеті та на телебаченні. Запровадження в школах уроків фінансової грамотності для учнів середніх класів, також позитивно сприяло б розвитку та покращенню фінансової культури серед громадян;

- необхідність розвитку та покращення інфраструктури НПФ також є нагальною проблемою. Вирішення данної проблеми можливо було б вирішити за втручання держави. Надання податкових пільг та канікул на певний період для підприємців, що могли б надати приміщення для розміщення НПФ в певних регіонах, де такі інститути взагалі відсутні;

- стимулювання залучення роботодавців до системи недержавного пенсійного забезпечення також було б можливим за втручання держави. Наприклад, розробка особливих умов - податкових пільг, для підприємців, що залучають своїх працівників до 3 рівня пенсійного забезпечення;

- покращення автоматизованого забезпечення НПФ сприяли б залученню нових клієнтів. Так впровадження спеціальних додатків в яких б знаходилась вся інформація про стан рахунків, нагадування про сплати пенсійних внесків, різноманітні інвестиційні програми для вибору самим власником пенсійного рахунку сприяли б збільшенню рівня довіри учасників;

- одним із ефективних способів покращення фінансових результатів від інвестиційної діяльності НПФ вважаємо введення еталонного індексу бенчмарка, що показував би рівень прибутковості та ризиковості тієї чи іншої інвестиційної операції;

- розробка та впровадження нових фінансових інструментів значно б розширили список інструментів інвестування для НПФ та покращили б показники дохідності, адже вітчизняні НПФ схильні стримувати себе в

процесах інвестування, ведуть помірковану інвестиційну політику та тримають значний відсоток коштів на депозитах та в готівці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М., Мягченко Н. О. Система пенсійного забезпечення в Україні. *Розвиток фінансових відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища* : тези інтернет конференції. Житомир, 2018. С.136-138.
2. Аналітичні дані щодо ринку накопичувального пенсійного забезпечення. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку* : веб-сайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-5> (дата звернення 21.09. 2022р.)
3. Брус С.І. Недержавні пенсійні фонди як інституційні інвестори: тенденції та проблеми розвитку. *Економіка і прогнозування*. Вип.2. 2018. С. 62-75.
4. Виговська В. Сучасні проблеми розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. Вип.4(24). С.170-178.
5. Владика Ю. П. Напрями розвитку недержавного пенсійного забезпечення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 382 -386.
6. Державне регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Юридична бібліотека України* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/kVvLxeF> (дата звернення 21.07. 2022р.)
7. Інвестиційна декларація відкритого недержавного пенсійного фонду «фармацевтичний». *Відкритий недержавний пенсійний фонд «фармацевтичний»* : веб-сайт. URL: <http://farmfond.com.ua/wp-content/uploads/2017/05/1-1.pdf> (дата звернення 08.08.2022р.)
8. Квартальні та річні огляди ринку. *УАІБ* : веб-сайт. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart> (дата звернення 19.09.2022р.)
9. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами : навч. посіб. у 2 ч. / Ю. М. Коваленко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 498 с.

10. Коваленко Ю.М., Лещенко М. А. Недержавні пенсійні фонди як професійні учасники інвестиційного ринку України. *Проблеми і перспективи економіки управління*. Вип. 3 (27). 2021. С.190-199.
11. Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/vyplaty_Text.html (дата звернення 10.10.2022р.)
12. Кулініч Т.В., Жайворонок І.Р. Тенденції розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. *Економіка та держава*. 2020. Вип. 12. С. 72-76.
13. Марич М., Шупер А. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка і суспільство*. 2021. № 31. С.1-8.
14. Мацук З. Недержавні пенсійні фонди: прагматика та проблематика діяльності в Україні. *Вісник економіки*. Вип.3. 2021р. С. 41-52.
15. Огляд небанківського фінансового сектору, травень 2022 року. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-traven-2022-roku> (дата звернення 02.09. 2022р.)
16. Онишко С.В., Старостенко Г.Г., Поснова Т.В. Національна економіка: навч. посіб. Київ, 2016. 432 с.
17. Поліщук Р.М. Проблематика фінансового правового регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Вип.1 (49). 2021. С.162-168.
18. Похилько С.В., Миргородська В. С. Аналіз ефективності недержавних пенсійних фондів і напрями її підвищення з урахуванням інноваційних підходів ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип.37. С. 643-651.
19. Приймак І.І., Мацькова В.В. Роль недержавних пенсійних фондів у формуванні пенсійних заощаджень громадян України. *Причорноморські студії*. 2020. № 55 (5). С. 80-86.
20. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09 лип. 2003р. № 1058-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/conv#n87> (дата звернення 20.08.2022р.)

21. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09 липня 2003р. № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення 21. 07. 2022р.)

22. Ренкінги НПФ, 3-й кв. 2021. УАІБ : веб-сайт. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/rankings/renkingi-npf?date=2021-3> (дата звернення 21.09. 2022р.)

23. Свиридовська А. О. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів України . *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 4 (77). С. 148–157.

24. Сокоринський Ю. В. Види недержавних пенсійних фондів. *Юридичний бюлетень*. Вип.7. ч.1. 2018. С.131-137.

25. Татарин Н.Б., Ковальчук Ю.В., Цюник С.І. Недержавні пенсійні фонди: модернізація та проблеми розвитку в Україні. *Економіка та держава*. Вип. № 5. 2021. С.82-86.

26. Ткаченко Н. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. Вип.1(17). С. 200-206.

27. Федина В.В. Управління активами недержавних пенсійних фондів : зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Економіка та держава*. 2019. Вип.5. С.118-123.

28. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4 (дата звернення 21.09.2022р.)

29. Шовкопляс Г.М. Недержавний пенсійний фонд як суб'єкт інвестиційних правовідносин. *Сучасні проблеми права та інноваційної економіки*: зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України №3 за матеріалами інтернет-конференції, 26 березня 2021 року. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 223-229.

30. Шушкова Ю.В., Войтаник Д.М. Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 10(74). С. 758-763.

31. Future of the Ukrainian Pension System. *International Labour Organization* : веб-сайт. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_735152.pdf (дата звернення 21.09. 2022р.)

32. Koval N., Priamuhina N., Zhmurko I. Analysis of economic-financial experience of the world countries in the system of pension insurance. *Baltic journal of economic study*. 2020. №1. 1-8.

33. Luchko M., Lew G., Rusko R. Modelling the optimal size of investment portfolio in a non-state pension fund. *Journal of International Studies*. 2019. № 12 (1). 239-252.

34. Martseniuk O. Current state and directions of integration of Ukraine`s pension system into European and World pension system. *Economic science*. 2021. №1. 177-204.

35. Pension adequacy report. *European commission* : веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8397&preview=cHJldkVtcGxQb3J0YWwhMjAxMjAyMTVwcmV2aWV3> (дата звернення 21.09.2022р.)

36. Pension Funds in figures 2021. *OECD* : веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/finance/private-pensions/Pension-Funds-in-Figures-2021.pdf> (дата звернення 19. 09. 2022р.)

37. Pension Markets in Focus. *OECD* : веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/pensions/private-pensions/pensionmarketsinfocus.htm> (дата звернення 21.09. 2022р.)

38. Pension system of Ukraine. *Western investment group* : веб-сайт. URL: <http://www.westinvestgroup.com.ua/en/non-state-pension-provision/pensijna-sistema-ukrajini> (дата звернення 08.06.2022р.)

39. Tropina V., Melnyk V., Rippa M. Investment potential of non-state pension funds in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. № 18(2). 2021. 79-90.

40. Zubyk S. Non-state pension provision development in Ukraine. *Economy and Forecasting*. 2021. № 3. 31-50.

ДОДАТКИ

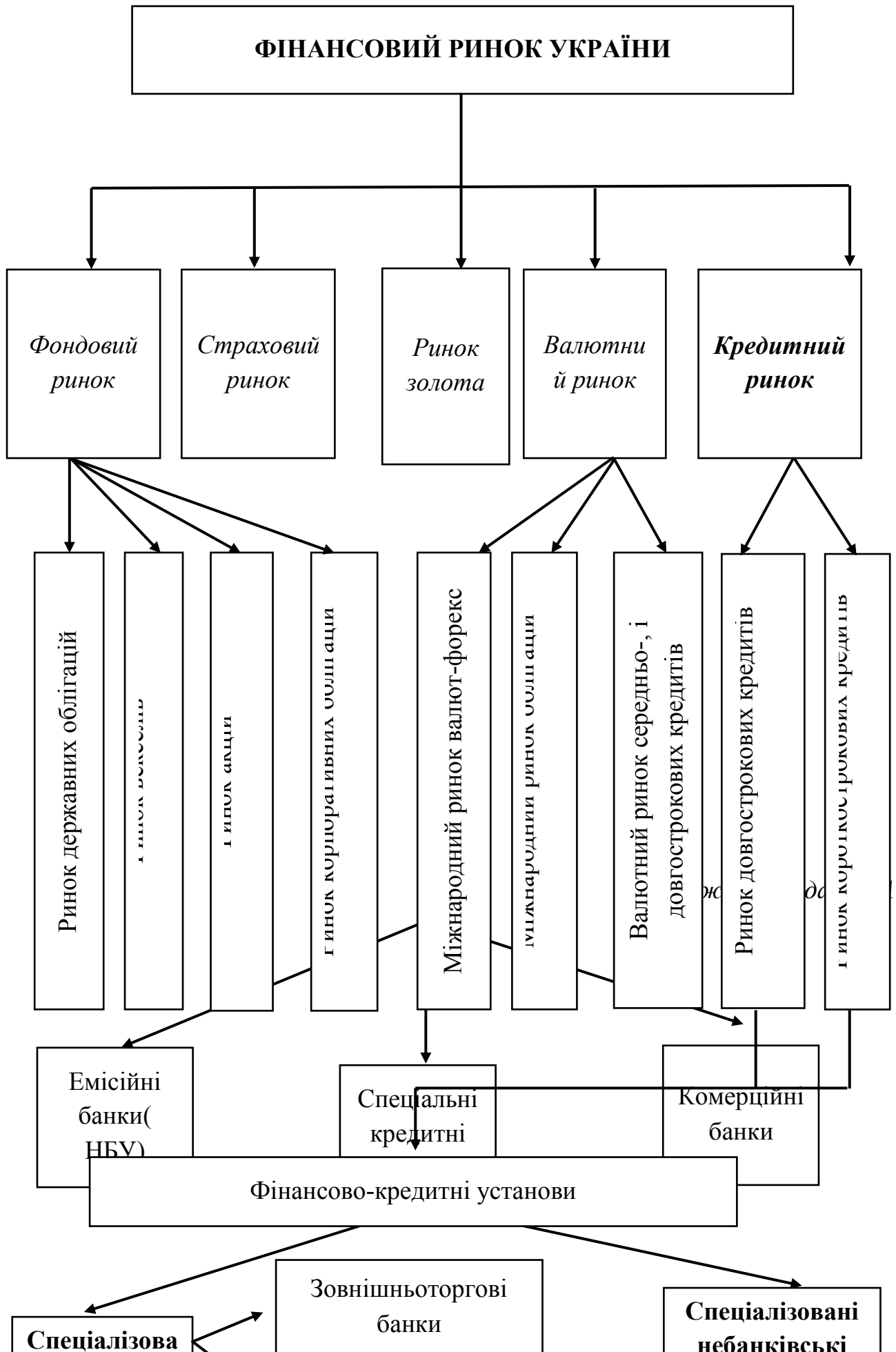


**Рис. Д. А. Місце недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку
України**

Джерело: побудовано автором за даними [16].

Додаток Б

ЗАТВЕРДЖЕНО
Радою Відкритого
пенсійного фонду
«Фармацевтичний»

Протокол №53
від «16» травня 2013 р.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДЕКЛАРАЦІЯ ВІДКРИТОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ « Фармацевтичний » (нова редакція)

Інвестиційну декларацію Відкритого пенсійного фонду «Фармацевтичний» (надалі - **Фонд**) розроблено відповідно до Статуту Фонду та законодавства України. Інвестиційна декларація Фонду відображає основні напрями інвестиційної політики Фонду.

1. Загальні відомості про Фонд

- 1.1. Повне найменування фонду: Відкритий пенсійний фонд « Фармацевтичний ».
- 1.2. Місцезнаходження ради фонду: 03134, м. Київ, вул. Миру, 17.
- 1.3. Реєстраційний номер фонду у Державному реєстрі фінансових установ: 12101517.
- 1.4. Серія та номер свідоцтва про реєстрацію фонду як фінансової установи: Серія ПФ № 29.
- 1.5. Код за ЄДРПОУ: 33262460

2. Мета інвестування пенсійних активів

Метою інвестування пенсійних коштів Фонду є забезпечення приросту пенсійних активів для забезпечення прав учасників Фонду щодо отримання ними додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат відповідно до вимог Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

3. Основні напрями інвестування пенсійних активів

- 3.1. В основні напрями інвестування пенсійних активів Фонду покладена стратегія надійного збереження і стабільного примноження пенсійних активів, які інвестуються з метою отримання доходу на користь учасників Фонду, що передбачає використання жорсткої системи контролю за ризиками для отримання стабільного доходу при мінімальному рівні ризиків.
- 3.2. Пенсійні активи, що накопичуються у Фонді, можуть бути використані виключно для цілей інвестиційної діяльності Фонду, виконання зобов'язань Фонду перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних зі здійсненням недержавного пенсійного забезпечення, а саме:
 - 3.2.1. інвестування відповідно до вимог Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» з метою отримання доходу на користь учасників Фонду;
 - 3.2.2. виконання договорів виплати пенсії на визначений строк, укладених з учасниками Фонду, та для здійснення одноразових пенсійних виплат, передбачених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
 - 3.2.3. оплати договорів страхування довічної пенсії та договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника Фонду, укладених із страховою організацією;
 - 3.2.4. оплати послуг професійного адміністратора, включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних з функціонуванням Фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність, передбаченої Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
 - 3.2.5. виплата винагороди за надання послуг з управління активами Фонду;
 - 3.2.6. оплати послуг зберігача;
 - 3.2.7. оплати послуг з проведення планових аудиторських перевірок Фонду;
 - 3.2.8. оплати послуг третіх осіб, надання яких передбачено Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» або нормативно-правовими актами Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, включаючи оплату послуг торговців

Продовження додатку Б

Інвестиційна декларація Відкритого пенсійного фонду «Фармацевтичний» (нова редакція)

- цінними паперами (посередників), витрат на ведення обліку та перереєстрацію прав власності на активи пенсійного фонду;
- 3.2.9. оплати інших послуг, надання яких передбачено Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та які визначені Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.
- 3.3. Використання пенсійних активів для цілей, не передбачених п.3.2 цієї Інвестиційної декларації та чинним законодавством України, забороняється.
- 3.4. Пенсійні активи не можуть включатися до ліквідаційної маси зберігача Фонду в разі визнання його банкрутом.
- 3.5. Фонд за бажанням учасників Фонду може укладати договори страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника Фонду за рахунок частини їх пенсійних внесків. Розмір страхового внеску за таким видом страхування не може перевищувати одного відсотка розміру пенсійного внеску, сплачуваного учасником Фонду або за учасника Фонду, який виявив бажання брати участь у такому виді страхування. Страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника Фонду здійснюється згідно з Законами України «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про страхування» та іншими нормативно-правовими актами з питань страхування та недержавного пенсійного забезпечення.

4. Обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами

- 4.1. Особа, що здійснює управління активами Фонду, під час провадження нею такої діяльності не має права:
- 4.1.1. формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів;
 - 4.1.2. надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які позики (кредити) за рахунок пенсійних активів;
 - 4.1.3. укладати угоди купівлі-продажу або міні пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;
 - 4.1.4. розміщувати на банківських депозитних рахунках у грошових коштах та в ощадних сертифікатах банків більш як 50 (п'ятдесят) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.5. придбавати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більш як 5 (п'ять) відсотків загальної вартості пенсійних активів (крім цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, та у випадках, визначених законодавством);
 - 4.1.6. придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, більш як 50 (п'ятдесят) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.7. придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів Автономної Республіки Крим, та облігації місцевих позик більш як 20 (двадцять) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.8. придбавати або додатково інвестувати в облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України, більш як 40 (сорок) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.9. придбавати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більш як 40 (сорок) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.10. придбавати або додатково інвестувати в цінні папери іноземних емітентів більш як 20 (двадцять) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.11. придбавати або додатково інвестувати в іпотечні облігації більш як 40 (сорок) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.12. придбавати або додатково інвестувати в об'єкти нерухомості більш як 10 (десять) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.13. придбавати або додатково інвестувати в банківські метали, у тому числі шляхом відкриття поточних та депозитних рахунків в установах банків у банківських металах, більш як 10 (десять) відсотків загальної вартості пенсійних активів;
 - 4.1.14. придбавати або додатково інвестувати в інші активи, що можуть бути оцінені за ринковою вартістю та не заборонені законодавством України, включаючи акції, набуті внаслідок перетворення юридичної особи, корпоративні права якої перебували в активах пенсійного фонду, в акціонерне товариство, більш як 5 (п'ять) відсотків загальної вартості пенсійних активів;

Інвестиційна декларація Відкритого пенсійного фонду «Фармацевтичний» (нова редакція)

- 4.1.15. емітувати будь-які боргові цінні папери та похідні цінні папери;
- 4.1.16. придбавати цінні папери, емітентами яких є зберігач, особи, що здійснюють управління пенсійними активами, адміністратор (крім випадків, передбачених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»), аудитор (аудиторська фірма) та особи, що надають консультаційні, агентські або рекламні послуги, з якими пенсійним фондом укладено відповідні договори, та їх пов'язані особи, засновники пенсійного фонду та їх пов'язані особи (крім випадків, передбачених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»);
- 4.1.17. розміщувати у зобов'язання однієї юридичної особи більш як 10 (десять) відсотків загальної вартості пенсійних активів.
- 4.2. Купівля-продаж акцій, облігацій українських емітентів особами, що здійснюють управління активами пенсійного фонду, провадиться виключно на фондовій біржі з дотриманням вимог Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення».
- 4.3. Інвестування пенсійних активів, призначених для виплати Фондом пенсії на визначений строк або для виплати довічної пенсії страховою організацією, здійснюється відповідно до вимог Розділу 4 цієї Інвестиційної декларації.
- 4.4. Усі надходження на поточні рахунки Фонду мають бути використані за цільовим призначенням відповідно до п.3.2 цієї Інвестиційної декларації протягом двох тижнів з дати зарахування цих коштів.
- 4.5. Пенсійні активи Фонду в цінних паперах не можуть включати:
 - 4.5.1. цінні папери, емітентами яких є зберігач, особи, що здійснюють управління пенсійними активами, адміністратор (крім випадків, передбачених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»), аудитор (аудиторська фірма) та особи, що надають консультаційні, агентські або рекламні послуги, з якими пенсійним фондом укладено відповідні договори, та їх пов'язані особи, засновники пенсійного фонду та їх пов'язані особи (крім випадків, передбачених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»);
 - 4.5.2. цінні папери, які не пройшли лістинг на фондовій біржі, що відповідає вимогам, встановленим Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, та не перебувають в обігу на фондовій біржі, зареєстрованій у встановленому порядку, крім випадку, якщо кредитний рейтинг облігацій відповідає інвестиційному рівню за Національною рейтинговою шкалою, визначеною законодавством;
 - 4.5.3. цінні папери, емітентами яких є інститути спільного інвестування, якщо інше не встановлено нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
 - 4.5.4. векселі;
 - 4.5.5. похідні цінні папери.
- 4.6. Пенсійні активи не можуть формуватися за рахунок коштів, отриманих на підставах, що суперечать законодавству.
- 4.7. На пенсійні активи не може бути звернене будь-яке стягнення або застосована конфіскація, якщо вони сформовані за рахунок коштів, отриманих на підставах, що не суперечать законодавству.
- 4.8. Пенсійні активи не можуть бути предметом застави і повинні використовуватися лише на цілі, передбачені п.3.2 цієї Інвестиційної декларації. На пенсійні активи не може бути звернене стягнення за зобов'язаннями засновників Фонду, роботодавців-платників, осіб, що здійснюють управління активами Фонду, адміністратора, зберігача Фонду та страхової організації, з якою укладено договір страхування довічної пенсії учасником Фонду або договір страхування ризику настання інвалідності чи смерті учасника Фонду.
- 4.9. Обчислення та визначення чистої вартості активів Фонду, їх облік, зарахування здійснюються адміністратором та особою (особами), що здійснює (здійснюють) управління активами Фонду, за методикою та у порядку, визначеними Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.
- 4.10. Перевірка підрахунку чистої вартості активів Фонду і чистої вартості одиниці пенсійних активів, здійсненого адміністратором та особою (особами), що провадить (провадять) діяльність з управління активами пенсійного фонду здійснюється зберігачем Фонду.
- 4.11. У разі купівлі-продажу цінних паперів такі операції відображаються в обліку Фонду на кінець робочого дня, протягом якого здійснювалися ці операції.

5. Вимоги до осіб, які здійснюють управління пенсійними активами

- 5.1. Управління активами Фонду має здійснюватися особою, яка провадить діяльність з управління активами Фонду, відповідно до затверджених Статутом пенсійних схем та цієї Інвестиційної декларації у порядку, що визначається договором про управління активами Фонду і Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення», в тому числі шляхом надання відповідних розпоряджень торговцям цінними паперами та зберігачу, з якими Фонд уклав відповідні договори.
- 5.2. Управління активами Фонду може здійснюватися такими особами:
 - 5.2.1. компанією з управління активами;
 - 5.2.2. професійним адміністратором, який отримав ліцензію на провадження діяльності з управління активами.
- 5.3. Управління активами Фонду здійснюється на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів - діяльності з управління активами, яка видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку в установленому нею порядку.
- 5.4. Управління активами Фонду здійснюється відповідно до умов договору про управління активами пенсійного фонду, який укладається з радою Фонду. Договір про управління активами укладається в письмовій формі.
- 5.5. Особа, яка здійснює управління активами Фонду, не може бути засновником або пов'язаною особою засновників зберігача Фонду.
- 5.6. Особа, яка здійснює управління активами Фонду, зобов'язана:
 - 5.6.1. здійснювати операції щодо управління активами відповідно до цієї Інвестиційної декларації та укладеного договору про управління активами;
 - 5.6.2. дотримуватися внутрішніх правил та процедур оцінки і управління ризиками, пов'язаними з інвестуванням пенсійних активів, що відповідають вимогам, встановленим Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
 - 5.6.3. подавати щороку раді Фонду пропозиції щодо внесення змін до цієї Інвестиційної декларації;
 - 5.6.4. надавати звітність, передбачену Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення».
- 5.7. Залучення нерезидентів для здійснення операцій з активами Фонду на іноземних ринках здійснюється особою, що здійснює управління активами Фонду, в межах її повноважень, визначених Договором про управління активами Фонду, та у відповідності з діючим законодавством.
- 5.8. Обмеження діяльності особи, що здійснює управління активами Фонду:
 - 5.8.1. особа, що здійснює управління активами Фонду, під час провадження такої діяльності не має права:
 - 5.8.1.1. використовувати пенсійні активи Фонду для забезпечення виконання будь-яких зобов'язань, виникнення яких не пов'язане з функціонуванням Фонду, в тому числі власних;
 - 5.8.1.2. здійснювати за рахунок активів Фонду операції з придбання, набуття внаслідок міни активів, у тому числі цінних паперів, які не можуть бути віднесені до пенсійних активів відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
 - 5.8.1.3. від імені Фонду надавати позику або брати позику чи кредит, які підлягають поверненню за рахунок пенсійних активів Фонду;
 - 5.8.1.4. укладати від імені Фонду угоди купівлі-продажу, міни, дарування та інші угоди щодо відчуження пенсійних активів з його пов'язаними особами, а також з іншими пенсійними або інвестиційними фондами, які знаходяться у неї в управлінні;
 - 5.8.1.5. інвестувати пенсійні активи з порушенням обмежень, встановлених Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та цією Інвестиційною декларацією;
 - 5.8.1.6. безоплатно відчужувати пенсійні активи.
 - 5.8.2. особа, що здійснює управління активами Фонду, не може здійснювати за власні кошти операції з такими ж самими цінними паперами, які купуються, продаються або обмінюються нею від імені Фонду, з якими вона уклала договори. Така особа зобов'язана сформувати резервний фонд у розмірі та порядку, встановлених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

6. Порядок розподілу активів між особами, які управляють активами

- 6.1. Управління активами Фонду здійснює виключно одна компанія з управління активами, що має право здійснювати управління активами пенсійних фондів.

7. Управління ризиками, пов'язаними з інвестуванням

- 7.1. Стратегія Фонду передбачає отримання стабільного доходу при мінімальному рівні ризику в цілях збереження і примноження пенсійних накопичень. Така стратегія передбачає розміщення коштів в інструменти фондового ринку та в інші види активів з врахуванням обмежень встановлених в п. 4 Інвестиційної декларації та вимог до складу та структури пенсійних активів визначених чинним законодавством.
- 7.2. Завданнями компанії з управління активами щодо управління ризиками є:
- 7.2.1. досягнення оптимальної ефективності функціонування системи управління ризиками;
 - 7.2.2. своєчасне та релевантне (відповідне) інформаційне та аналітичне забезпечення органу управління Фонду в процесі прийняття управлінських рішень, стратегічного планування;
 - 7.2.3. оптимізація структури ризикових активів Фонду;
 - 7.2.4. здійснення наскрізного контролю за ризиками Фонду;
 - 7.2.5. визначення ефективності та удосконалення механізмів і підходів до управління ризиками для мінімізації негативних наслідків від прийнятих інвестиційних рішень.
- 7.3. Компанія з управління активами щоквартально надає Раді Фонду інформацію стосовно структури та дохідності інвестиційних вкладень у вигляді Довідки про вартість активів Фонду, яка містить відомості про чисту вартість одиниць пенсійних активів, станом на кінець звітного кварталу.
- 7.4. З метою управління ризиками, компанією з управління активами проводиться безперервний аналіз стосовно концентрації інвестицій, їх якості, ліквідності, наявності збиткових позицій, такий аналіз здійснюється за: об'єктами вкладень, галузевою ознакою, періодом інвестування, формами власності, регіональною ознакою (тощо).
- 7.5. При управлінні ризиками компанія з управління активами дотримується таких принципів: усвідомленість (усвідомлене прийняття ризиків), мінімізація (оптимізація) ризиків, індивідуальний підхід, відповідність стратегії, доцільність прийняття ризиків, конкретність.
- 7.6. Управління ризиками включає такі етапи: виявлення (ідентифікація) ризиків, кількісний та якісний аналіз і вимірювання ризиків, оцінка ризиків та організація управління ризиками (у тому числі планування і організаційно-технологічне забезпечення реакції на ризики), контроль ризиків, моніторинг управління ризиками.
- 7.7. При прийнятті рішення про інвестування активів Фонду, з метою збереження пенсійних коштів та примноження пенсійних накопичень, враховуються наступні можливі види ризиків:
- 7.7.1. економічні ризики (погіршення фінансово-економічної ситуації в країні);
 - 7.7.2. інвестиційний (ринковий) ризик (поточний чи майбутній ризик фінансових втрат Фонду, пов'язаних зі змінами ціни, відсоткових ставок по цінним паперам, або іншим фінансовим інструментам, у які інвестовані пенсійні активи);
 - 7.7.3. ризик ліквідності (зниження ліквідності, позбавлення/зменшення рівня лістингу, пониження кредитного рейтингу тощо);
 - 7.7.4. банкрутство емітента чи банківської установи;
 - 7.7.5. політична, соціальна, економічна нестабільність окремих політичних сил чи осіб, що прямо чи опосередковано здійснюють контроль над емітентами цінних паперів чи банківськими установами;
 - 7.7.6. правові ризики (зміни податкового законодавства, законодавства, що регулює господарську діяльність емітентів чи банківських установ тощо);
 - 7.7.7. можливість оголошення державою дефолту за своїми зобов'язаннями;
 - 7.7.8. форс-мажорні обставини, або дії, що підпадають під такі.

8. Порядок здійснення контролю за інвестуванням пенсійних активів фонду

- 8.1. Контроль за інвестуванням пенсійних активів Фонду здійснюють Рада Фонду, зберігач, засновники Фонду, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
- 8.2. Рада Фонду зобов'язана аналізувати звітність особи, що здійснює управління активами, зберігача, адміністратора Фонду та заслуховувати звіти зазначених надавачів послуг, здійснювати щорічний аналіз ефективності інвестиційної декларації з урахуванням пропозицій, поданих особою, що здійснює управління активами. За наслідками проведеної роботи Рада зобов'язана вживати заходів по покращенню управління активами пенсійного фонду та при необхідності вирішує питання щодо заміни осіб, що надають послуги Фонду.
- 8.3. Зберігач, отримавши розпорядження від особи, що здійснює управління активами, щодо операцій з цінними паперами та іншими активами, перевіряє їх на відповідність діючому законодавству та Інвестиційній декларації Фонду.

- 8.1. У разі виявлення порушень положень законодавства України та Інвестиційної декларації Фонду, зберігач - протягом одного робочого дня з моменту виявлення такого порушення зобов'язаний письмово надати відповідну інформацію Раді Фонду, адміністратору, Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також особі, що вчинила це порушення; - припиняє (блокує) виконання розпоряджень особи, яка провадить діяльність з управління активами пенсійного фонду, щодо операцій з пенсійними активами, що не відповідають вимогам законодавства щодо провадження діяльності з управління активами пенсійного фонду.
- 8.2. Зберігач подає встановлену Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звітність щодо управління активами Фонду Раді Фонду, адміністратору та Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку.
- 8.3. Зберігач, у разі зменшення чистої вартості одиниці пенсійних внесків Фонду протягом року більше ніж на 20 (двадцять) відсотків, зобов'язаний повідомити про це Раду Фонду, Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку та Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг..
- 8.4. Отримавши повідомлення від зберігача про виявлені порушення та (або) про неефективне управління пенсійними активами, Рада Фонду, адміністратор, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг в межах своєї компетенції вживають заходи по усуненню виявлених недоліків.
- 8.5. Засновники Фонду періодично заслуховують звіти Ради Фонду з питань, віднесених до її компетенції, приймають рішення щодо покращення роботи Ради з організації роботи по управлінню активами Фонду та щодо оплати послуг залучених консультантів з інвестиційних питань, коли це необхідно.
- 8.6. Державний нагляд та контроль за діяльністю осіб, що здійснюють управління активами Фонду, здійснюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку в межах повноважень та в порядку, передбачених законодавством. У разі виявлення порушень в управлінні активами Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку накладає в межах своєї компетенції фінансові санкції та зобов'язана письмово повідомляти про це Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг протягом 10 (десяти) робочих днів з моменту накладення таких санкцій.
- 8.7. Основні критерії оцінки Радою Фонду ефективності інвестування активів Фонду визначаються на підставі розрахунку чистої вартості активів Фонду та чистої вартості одиниці пенсійних активів, порядок та періодичність проведення яких здійснюється відповідно до чинного законодавства.
- 8.8. З метою підвищення ефективності контролю за інвестуванням пенсійних активів відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» особи, що здійснюють управління активами, подають встановлену Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звітність Раді Фонду, адміністратору Фонду щодо управління активами Фонду та Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку.
- 8.9. З метою підвищення ефективності роботи осіб, що здійснюють управління активами Фонду, дані про зміни чистої вартості пенсійних активів Фонду та чистої вартості одиниці пенсійних активів Фонду оприлюднюються через друковані та електронні засоби масової інформації.

**Голова Ради
Відкритого пенсійного фонду
«Фармацевтичний»
Г. Г.**

Скоробогатько

Рис. Д.Б. Інвестиційна декларація Відкритого НПФ «ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ»

Джерело: [7].

Додаток В



**Рис. Д.В. Ліцензія Корпоративного недержавного пенсійного фонду
Національного банку України**

Джерело: [11].

Додаток Г

Адміністратору
Національний банк України
 (найменування адміністратора)
 недержавного пенсійного фонду
Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України
 (повне найменування фонду)

ЗАЯВА
про здійснення одноразової пенсійної виплати

Я, Сергієнко Сергій Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

паспортні дані:

--	--

серія

0	0	1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---

номер

12.11.2012, 1824

(дата видачі та орган, що видав)

або дані іншого документа, що дає змогу встановити особу:

(необхідне відмітити)

- | | |
|-------------------------------------|---|
| ☒ | учасник недержавного пенсійного фонду; |
| ☐ | спадкоємець - фізична особа; |
| ☐ | уповноважена особа спадкоємця - юридичної особи; |
| ☐ | представник спадкоємця; |
| ☐ | спадкоємець - інший учасник цивільних відносин; |
| ☐ | учасник накопичувальної системи пенсійного страхування; |

прошу виплатити належні мені грошові кошти, обліковані на індивідуальному пенсійному рахунку, як одноразову пенсійну виплату (з урахуванням податкового законодавства) у повному обсязі (її частину - частка пенсійних коштів у відсотках від загальної суми пенсійних коштів*) у грн (у відсотках*)

3	4	8	8	0	6	6	3	-	1	2	3	2	1	2	4	5	6	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

(номер індивідуального пенсійного рахунку учасника фонду)

(прізвище, ім'я, по батькові учасника фонду, з рахунку якого здійснюється одноразова пенсійна виплата)

Підстава для здійснення одноразової пенсійної виплати (відмітити необхідне):

☒ медично підтверджений критичний стан здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо)**;

☐ настання інвалідності**;
☐ I група; ☐ II група; ☐ III група;

☐ сума належних учаснику фонду пенсійних коштів на дату настання пенсійного віку учасника фонду не досягає мінімального розміру суми пенсійних накопичень, встановленого підпунктом 6 пункту 3 розділу IV Положення про провадження діяльності з адміністрування недержавного пенсійного фонду;

☐ виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України**;

☐ отримання пенсійної виплати спадкоємцем**;

☐ стаття 56 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (для учасника накопичувальної системи пенсійного страхування).

Продовження додатку Г

Розрахована сума коштів до виплати *****122 321 грн 45 коп.**

Реквізити фінансової установи для перерахування пенсійної виплати:

МФО

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Найменування банку

ЄДРПОУ банку

1	2	3	4	5	6	7	8	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Індивідуальний
податковий номер
отримувача

3	5	6	1	9	2	5	3	7	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Транзитний рахунок

Поточний рахунок

Призначення
платежу:

Одноразова пенсійна виплата

Місце проживання учасника **м. Київ, вул. Перемоги 27, кв. 80**

Контактний телефон учасника/Електронна пошта **0662021110**

"10" Жовтня 2022 року.

(підпис)

Сергієнко Сергій Сергійович

(П. І. Б. заявника)

Отримав:

"10" Жовтня 2022 року

(підпис)

Іванова Людмила Вікторівна, заступник голови фонду
(П. І. Б., посада відповідальної особи, що прийняла заяву)

На бажання учасника фонду у випадку надання ним документів, що підтверджують критичний стан здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) або інвалідність.

** Документи, що підтверджують право на отримання такої пенсійної виплати, додаються.

*** Розраховується адміністратором недержавного пенсійного фонду.

Ідентифікацію та верифікацію здійснив та підтверджую відповідність ідентифікаційних даних учасника (представника учасника), зазначених в отриманих від нього офіційних документах, у присутності учасника (представника учасника), а також відповідності оформлення офіційних документів вимогам законодавства та їх чинності (дійсність).

10.10.2022р.

дата

підпис

(П. І. Б., посада відповідальної особи)

Дата попередньої ідентифікації: 12. 06. 2020 р. (для клієнтів (учасників) з високим ризиком уточнення інформації здійснюється не рідше одного разу на рік, для інших – не рідше одного разу на 3 роки)

Ідентифікація клієнта (учасника) не є обов'язковою у разі проведення фінансової операції особами, які раніше були ідентифіковані або верифіковані згідно з вимогами Закону.

Висновок щодо необхідності уточнення інформації про клієнта:

Так _____ Ні X

**Рис. Д.Г. Заява про здійснення одноразової пенсійної виплати
Корпоративного НПФ Національного банку України**

Джерело: [11].

Додаток Е

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України	Дата (рік, місяць, число)	31 грудня 2021	КОДИ	
Територія	М.КИЇВ	за ЄДР	14880663	ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ КОД	UA800000000000624772
Організаційно-правова форма господарювання	Недержавний пенсійний фонд	за КОПФГ	940		
Вид економічної діяльності	Недержавне пенсійне забезпечення	за КВЕД	65.30		
Середня кількість працівників	0				
Адреса, телефон	ІНСТИТУТСЬКА, буд. 9, М.КИЇВ обл., 01601		2301675		

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

		Форма №1 Код за ДКУД 1801001	
А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	-	-
первісна вартість	1011	-	-
знос	1012	-	-
Інвестиційна нерухомість	1015	54 753	73 155
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	54 753	73 155
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	54 753	73 155
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	-	-
виробничі запаси	1101	-	-
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахований доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	125	79
Поточні фінансові інвестиції	1160	1 445 426	1 480 472
Гроші та їх еквіваленти	1165	105 462	127 197
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	105 462	127 197
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку Е

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	1 551 013	1 607 748
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 605 766	1 680 903

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	-	-
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-	-
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	-	-
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благотворна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	170	96
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	427	377
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3	4
Усього за розділом III	1695	600	477
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	1 605 166	1 680 426
Баланс	1900	1 605 766	1 680 903



ЕП Козаченко
Сергій
Олександрович
ЕП Расюк
Тетяна
Олександрівна

Козаченко Сергій Олександрович

Расюк Тетяна Олександрівна

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Рис. Д.Е. Звіт про фінансовий стан 31.12.2021 Корпоративного НПФ Національного банку України

Джерело: [11].

Додаток Ж

Підприємство	Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2022	01	01
			34880663		
			ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО		
(найменування)					
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)					
за		Рік 2021	р.		
			Форма № 2 Код за ДКУД		
			1801003		

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	-	-
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	134 042	187 593
у тому числі:	2121	132 679	186 362
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 116)	(1 578)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(7 155)	(10 849)
у тому числі:	2181	6 660	1 134
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2182	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	125 771	175 166
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку Ж

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	125 771	175 166
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	125 771	175 166
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	125 771	175 166

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	-	-
Витрати на оплату праці	2505	-	-
Відрахування на соціальні заходи	2510	-	-
Амортизація	2515	-	-
Інші операційні витрати	2520	8 271	12 427
Разом	2550	8 271	12 427

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-



Керівник

Головний бухгалтер

С.П. Козаченко
Сергій
Олександрович
Е.П. Рясюк
Тетяна
Олександрівна

Козаченко Сергій Олександрович

Рясюк Тетяна Олександрівна

Рис. Д. Ж. Звіт про річний фінансовий стан 2 Корпоративного НПФ національного банку України станом на 31.12.2021р.

Джерело: [11].

Додаток К

Підприємство **Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України**
(найменування)

Дата (рік, місяць, число) 2022 01 01
за ЄДРПОУ 34880663

КОДИ		
2022	01	01
34880663		

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2021 р.**

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	-	-
Повернення податків і зборів	3005	-	-
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	-	-
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	-	-
Надходження від повернення авансів	3020	-	-
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	-	-
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	1 321	1 246
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	983 952	908 298
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 101)	(1 557)
Праці	3105	(-)	(-)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(-)	(-)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(495)	(301)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(495)	(301)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(-)	(-)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(961 942)	(1 041 677)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	21 735	-133 991
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-

Продовження додатку К

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(-)	(-)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-	-
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	-	-
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	-	-
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(-)	(-)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-	-
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	21 735	-133 991
Залишок коштів на початок року	3405	105 462	235 273
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-	4 180
Залишок коштів на кінець року	3415	127 197	105 462

Керівник

Головний бухгалтер



С.О. Козаченко
Сергій
Олександрович
ЕП Расюк
Тетяна
Олександрівна

Козаченко Сергій Олександрович

Расюк Тетяна Олександрівна

**Рис. Д. К. Звіт про фінансовий результати №3 Корпоративного НПФ
Національного банку України станом на 31.12. 2021р.**

Джерело: [11].

Додаток М

Підприємство **Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України** за ЄДРПОУ
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2022	01	01
34880663		

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про власний капітал
за **Рік 2021** р.

Форма №4 Код за ДКУД **1801005**

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	-	-	-	-	-	-	-	-
Коригування:									
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на початок року	4095	-	-	-	-	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження додатку М

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	-	-	-	-	-	-
Залишок на кінець року	4300	-	-	-	-	-	-	-	-

Керівник

Головний бухгалтер



Сergій
Олександрович
ЕП Растюк
Тетяна
Олександрівна

Козаченко Сергій Олександрович

Растюк Тетяна Олександрівна

**Рис. Д.М. Звіт про власний капітал №4 Корпоративного НПФ
Національного банку України станом на 31.12.2021р.**

Джерело: [11].